

‘Inzicht in mediation in het strafrecht’

Toetsing van:

Onderzoeksrapport (RE441C)

Hogeschool Leiden	HBO-Rechten
Naam Y.W. van Tol	Begeleiders Dhr. mr. G. Kuiper Mw. drs. V. Nistro
Studentnummer S1070085	Opdrachtgever Mediationbureau Rechtbank Den Haag
Inleverdatum 23 juni 2015	Begeleiders Mw. L. Schraven Dhr. R. van Heck
Klas Law4A	

Voorwoord

Beste lezer,

Niet zo lang geleden was ik werkzaam als verkoopster bij de HEMA te Voorschoten. In de winkel werd geregeld wat gestolen. Zo ook door een jongeman die voor hoge bedragen goederen uit de winkel stal en ze daarna weer terugbracht met het verhaal zijn aankoopbon te zijn verloren.

Aangiftes bij de politie schrikten hem niet langer af en mijn baas wilde het graag anders aanpakken. Hij wilde niet dat de Officier van Justitie hem nóg een geldboete of gevangenisstraf gaf, maar hij wilde dat de jongen bij de HEMA te Voorschoten kwam werken om zo zijn “schuld” af te betalen. Als hij goed zijn best deed mocht hij blijven. En als hij echt héél goed zijn best deed, mocht hij via de HEMA de opleiding MBO detailhandel volgen. Mijn baas zag het al helemaal voor zich. Helaas bestond er toen nog niet zoiets als “mediation in strafzaken”, want de Officier van Justitie had er geen oren naar.

In 2013, kreeg ik het vak mediation op school. Daarnaast liep ik stage bij het Ressortsparket van het Openbaar Ministerie in Amsterdam. In november van dat jaar startte de pilot “Mediation in strafzaken”. Door de combinatie van mijn voormalige baas bij de HEMA, de lessen op school en mijn stage was ik vanaf het begin geïnteresseerd in deze ontwikkeling. Verdachte en slachtoffer er samen uit laten komen, leek mij, in een polderland als Nederland, een hele voor de hand liggende en goede ontwikkeling.

Toen ik opzoek moest naar een juridisch praktijkgericht vraagstuk wist ik dus ook gelijk wat voor soort onderzoek ik wilde doen. Dit maakte het zoeken naar een opdrachtgever een stuk makkelijker.

Mevrouw Schraven en meneer Van Heck van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag hebben mij met open armen ontvangen en mij geholpen waar zij konden. Mede dankzij hen heb ik dit onderzoek kunnen verrichten.

Ik wil mijn begeleiders mevrouw Nistro en meneer Kuiper bedanken voor alle hulp, feedback en tijd die zij in dit onderzoek hebben gestoken. Ook mijn contactpersonen van de Rechtbank Den Haag en het Openbaar Ministerie, wil ik bedanken voor alle moeite.

Ik hoop dat dit onderzoek u meeneemt in de bijzondere ontwikkeling van mediation in strafzaken. Veel leesplezier!

Yakima van Tol

Voorschoten, 23 juni 2015

Samenvatting

De aanleiding van dit onderzoek is de pilot “Mediation in strafzaken” die in november 2013 van start is gegaan bij zes rechtbanken.

Het Openbaar Ministerie en de Rechtbank van Den Haag, de verwijzers, hebben, in een voorselectie, strafzaken geselecteerd die zich zouden kunnen lenen voor mediation. Indien partijen met mediation akkoord zijn gegaan en zij tot afspraken zijn gekomen, dan kunnen de verwijzers daar rekening mee houden bij de afdoening. Echter, is het voor het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag niet duidelijk of verwijzers die ook daadwerkelijk doen.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt: ‘Welk advies kan er aan het mediationbureau gegeven worden ten aanzien van informatieverstopping aan hun cliënten met betrekking tot de verschillende uitkomsten van strafzaken waar mediation is toegepast op grond van gegevens van de Rechtbank en het Openbaar Ministerie ten aanzien van de afdoeningen van strafzaken na toepassing van mediation en interviews met de verwijzende partijen?’*

* Met cliënten wordt in dit onderzoek bedoeld de verwijzers, de strafmediators, verdachten, slachtoffers en advocaten.

Het doel van mijn onderzoek was om aan het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag een advies te geven ten aanzien van de informatieverstopping aan hun cliënten met betrekking tot de verschillende uitkomsten van strafzaken waar mediation is toegepast, door middel van interviews met de verwijzers en door te bekijken wat er met de strafzaken gebeurd is, waarin in het jaar 2014 de mediation is toegepast.

In dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van literatuuronderzoek, om erachter te komen hoe het proces van mediation in Nederland geregeld is. Daarnaast heb ik door middel van jurisprudentieonderzoek verschillende vonnissen bekeken en heb ik interviews afgelegd met de verwijzers.

Uit het onderzoek is gebleken dat de verwijzers mediation in het strafrecht over het algemeen een erg goede ontwikkeling vinden. Daarnaast blijkt uit zowel de gegevens met betrekking tot de afdoening van de strafzaken na de toepassing van mediation als uit de interviews met de verwijzers dat er in grote mate rekening wordt gehouden met de uitkomsten van de mediation.

Indien verwijzers een bepaalde bereidheid zien, met name bij de verdachte, waaruit blijkt dat zij er samen uit willen komen, wordt hier over het algemeen rekening mee gehouden in de afdoening van de strafzaak, mits zij er ook daadwerkelijk samen zijn uitgekomen in een vaststellingsovereenkomst.

Voor het Openbaar Ministerie kan het maatschappelijk belang nog een grote rol spelen in de beslissing om alsnog een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke straf op te leggen.

Met betrekking tot hun informatiefunctie kan ik het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag op grond van de resultaten van mijn onderzoek adviseren om partijen in het algemeen te wijzen op het belang van mediation.

Inhoud

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	3
Afkortingen.....	5
1. Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding van het probleem	6
1.2 Doel- en vraagstelling.....	9
1.3 Begripsafbakening	10
1.4 Onderzoeksmethoden.....	122
2. Juridisch kader	15
2.1 Internationale wetgeving	15
2.2 Nationale wetgeving	18
2.3 De beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag.....	21
3. Resultaten.....	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Uitwerking	25
4. Conclusies	34
4.1 Beantwoording van de deelvragen.....	34
4.2 Beantwoording van de centrale vraag.....	37
5. Aanbeveling	39
6. Literatuur- en bronnenlijst.....	41
Bijlage 1: Mediationovereenkomst Mediation naast strafrecht.....	42
Bijlage 2: Vaststellingsovereenkomst	43
Bijlage 3: Eenzijdige verklaring	45
Bijlage 4: Interviews strafrechters	46
Bijlage 5: interviews medewerkers Openbaar Ministerie.....	51
Bijlage 6: Informatiebrochure Mediation naast strafrecht.....	64

Afkortingenlijst

Art.	Artikel
EU	Europese Unie
MfN	Mediatorsfederatie Nederland
NMi	Nederlands Mediation instituut
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
RvE	Raad van Europa
SIB	Slachtoffer in Beeld
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van het probleem

Op een parkeerterrein ontstaat een woordenwisseling tussen partijen. Het slachtoffer is een zestigplusser en de verdachte is nog net minderjarig. Verdachte slaat tegen de auto van slachtoffer, slachtoffer pakt verdachte vast en wordt uiteindelijk met een vuist in het gezicht geslagen. De zaak wordt bij het Openbaar Ministerie doorverwezen voor mediation. Het mediationbureau heeft telefonische intakegesprekken gehad met partijen en koppelt een strafmediator aan de zaak. De strafmediator faciliteert door middel van twee afzonderlijke gesprekken en een gezamenlijk gesprek. Het gezamenlijke gesprek heeft op een neutrale locatie plaatsgevonden. De mediation is geslaagd. In de vaststellingsovereenkomst staat onder andere dat verdachte oprecht spijt heeft betuigd, welke is aanvaard door het slachtoffer. Verdachte heeft aangeboden om klusjes te verrichten bij het slachtoffer thuis. Verder staat in de overeenkomst dat verdachte een cursus zal volgen en in therapie zal gaan om zo beter te leren omgaan met zijn emoties. Er wordt gezamenlijk vastgesteld dat de strafzaak naar tevredenheid is besproken en afgewikkeld. Er is geen behoefte aan voortzetting van de strafzaak.

In november 2013 is de pilot “Mediation in strafzaken” van start gegaan. Het Openbaar Ministerie of de Rechtbank van Den Haag, worden de verwijzers genoemd. Zij selecteren en verwijzen strafzaken op basis van een bestaand criterium strafzaken door naar het mediationbureau. Dit criterium zal later verder besproken worden. Het Openbaar Ministerie en de Rechtbank zullen ook na de pilot de strafzaken blijven selecteren.

Strafzaken die zich, volgens de verwijzers, lenen voor mediation worden doorverwezen naar het mediationbureau van Den Haag. Het mediationbureau heeft drie belangrijke functies: zij controleren of de strafzaak voldoet aan het landelijke criterium, zij koppelen de strafzaak aan één van de zeven vaste strafmediators en daarnaast hebben zij een informatiefunctie jegens de verwijzers, strafmediators, slachtoffers, verdachten en hun advocaten.

Wanneer de strafzaak bij de mediator is geweest zijn er drie uitkomsten mogelijk. Indien de mediation succesvol verloopt, wordt, hetgeen dat overeen is gekomen vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst. Het kan ook voorkomen dat uit het individuele gesprek tussen strafmediator-slachtoffer en strafmediator-verdachte blijkt dat een

mediationbijeenkomst tussen partijen toch niet geschikt is. Dit wordt dan vastgelegd in een eenzijdige verklaring. Dit is een soort tussenweg. Helaas komt het ook voor dat partijen niets overeenkomen tijdens de mediation.

Als de mediation afgerond is, gaat de strafzaak terug naar het mediationbureau. De medewerkers van het mediationbureau, mediationfunctionarissen, koppelen de uitkomst van de mediation terug aan de verwijzer. Wat er daarna met de strafzaak gebeurt, is niet duidelijk. Er is wel afgesproken dat de verwijzers een terugkoppeling geven van de strafzaak, maar dit gebeurt, tot op heden, niet. De mediation in strafzaken heeft voor het mediationbureau in die zin een open eind. Zij weten niet hoe en óf de mediation mee wordt genomen in de behandeling van de strafzaak.

Indien de Rechtbank de strafzaak voor mediation heeft doorverwezen kan er besloten worden de (geslaagde) mediation mee te nemen in de strafmaat, of zelfs artikel 9a Sr toe te passen.

“Indien de rechter dit raadzaam acht in verband met de geringe ernst van het feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan, dan wel die zich nadien hebben voorgedaan kan hij in het vonnis bepalen dat geen straf of maatregel zal worden opgelegd”.¹

Wanneer het Openbaar Ministerie de zaak voor mediation heeft doorverwezen kan er worden besloten om de zaak te seponeren, in dat geval is er sprake van een beleidssepot, bijvoorbeeld artikel 167 lid 2 Sv:

“Van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend. Het openbaar ministerie kan, onder het stellen van bepaalde voorwaarden, de beslissing of vervolging plaats moet hebben voor een daarbij te bepalen termijn uitstellen.”

In sommige gevallen is het OM verplicht om te seponeren, bijvoorbeeld wanneer er onvoldoende bewijs is. Dan is er sprake van een technisch sepot. Indien een strafzaak wordt geseponeerd, omdat er tijdens de mediation een overeenstemming is bereikt, spreken we dus van een beleidssepot.

¹ Artikel 9a Wetboek van Strafrecht

Ik wil het mediationbureau een beeld geven van de afdoening van strafzaken, ná mediation door middel van het afleggen van interviews met de verwijzers. Daarnaast wil ik bekijken wat er met de strafzaken is gebeurd nadat de mediation is beëindigd door de strafmediator. Met de uitkomsten van mijn onderzoek kan het mediationbureau met name haar informatiefunctie jegens alle betrokken partijen verbeteren, omdat zij hierdoor een duidelijker beeld hebben van het gehele traject. Van begin tot het eind. Verbetering van de informatiefunctie zal de kwaliteit van het mediationproces in strafzaken begunstigen.

De betrokken partijen bij de verwijzing van de strafzaken zijn de Rechtbank van Den Haag, het Openbaar Ministerie, het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag, de strafmediators, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten.

Het praktijkprobleem is dat het mediationbureau geen zicht heeft op de uitkomsten van de strafzaken waarin mediation is toegepast. Het mediationbureau krijgt geen terugkoppeling van de verwijzers over de behandeling van de strafzaken na mediation.

Deze kennis heb ik nodig om inzicht te krijgen in het gehele traject van mediation in strafzaken. Op grond daarvan wil ik een advies opstellen zodat het mediationbureau haar informatiefunctie van het mediationbureau kan bevorderen.

Bovenstaande zal ik uitwerken in de deelvragen 1 tot en met 5.

1.2 Doel- en vraagstelling

1.2.1 Doelstelling

Het mediationbureau heeft een informatiefunctie jegens haar cliënten: de verwijzers, de strafmediators, de verdachte, het slachtoffer en hun advocaten.

Het mediationbureau wil een duidelijk inzicht van het gehele traject van mediation in strafzaken, zodat zij hun cliënten beter kunnen informeren.

Het doel van mijn onderzoek is dus om aan het mediationbureau een advies te geven met betrekking tot de informatieverstopping aan de cliënten, door middel van interviews met de verwijzers en het bekijken van hoe de strafzaken zijn afgedaan wanneer mediation is toegepast.

1.2.2 Centrale vraag

Om mijn centrale vraag te kunnen beantwoorden, heb ik kennis nodig over de toepassing van mediation in strafzaken.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *‘Welk advies kan er aan het mediationbureau gegeven worden ten aanzien van de informatieverstopping aan hun cliënten* met betrekking tot de verschillende uitkomsten van strafzaken waar mediation is toegepast op grond van gegevens van de Rechtbank en het Openbaar Ministerie ten aanzien van de afdoeningen van strafzaken na toepassing van mediation én interviews met de verwijzende partijen?’*

* Met cliënten wordt in dit onderzoek bedoeld de verwijzers, strafmediators, verdachten en slachtoffers en hun advocaten.

1.2.3 Deelvragen

Deelvraag 1: Hoe is het proces van mediation geregeld op grond van

1.1 Internationale wetgeving;

1.2 Nationale wetgeving;

1.3 De beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag.

Deelvraag 2: Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Deelvraag 3: Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van interviews?

Deelvraag 4: Welke aspecten spelen bij het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Deelvraag 5: Welke aspecten spelen bij het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van interviews?

1.3 Begripsafbakening

Afdoening

De verschillende afdoeningen van strafzaken door de verwijzers na de toepassing van mediation.

Dossiers

Het dossieronderzoek is op grond van dossiers die beschikbaar zijn bij het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag.

Eenzijdige verklaring

Met een eenzijdige verklaring wordt in dit onderzoek bedoeld de verklaring die na het eerste gesprek met het slachtoffer en de mediator én de verdachte en de mediator is opgesteld waarin duidelijk is geworden dat er toch geen draagvlak bestond voor een bijeenkomst tussen partijen.

Mediation

Beschrijving van het proces dat wordt georganiseerd en begeleid door een daarvoor gekwalificeerde bemiddelaar – de mediator – nadat door een slachtoffer aangifte is

gedaan bij de politie en voordat de strafrechter jegens de dader (verdachte) tot onherroepelijke vonniswijziging komt.

Mediationbureau

Mediationbureau van de Rechtbank Den Haag

Mediationfunctionarissen

De medewerkers van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag

Mediators

Onafhankelijke strafmediators afkomstig van stichting Slachtoffer in Beeld en het MfN-register (voormalig NMI-register).

Openbaar Ministerie

Openbaar Ministerie in Den Haag.

De Rechtbank

Rechtbank van Den Haag.

Succesvolle/geslaagde mediation

Mediationzaken waar partijen tijdens de mediation tot een overeenkomst zijn gekomen.

Strafzaken

In dit onderzoek wordt met strafzaken bedoeld, de door het Openbaar Ministerie en/of doorverwezen strafzaken.

Uitkomsten

De verschillende uitkomsten van strafzaken door de verwijzers na de toepassing van mediation.

Verwijzers

De strafzaken worden doorverwezen door óf de Rechtbank óf het Openbaar Ministerie van Den Haag.

1.4 Onderzoeksmethoden

1.4.1 Onderzoeksmethoden onderzoek

Dit onderzoek zal bestaan uit literatuuronderzoek, jurisprudentieonderzoek en interviews. Dit onderzoek wordt gedaan op het gebied van het strafrecht.

In het literatuuronderzoek richt ik mij op de internationale en nationale wetgeving met betrekking tot de toepassing van mediation in strafzaken. Voor de beantwoording van mijn eerste deelvraag heb ik informatie nodig over de invulling die Nederland geeft aan mediation in strafzaken.

Het mediationbureau heeft sinds het begin van de pilot een lijst bijgehouden met alle doorverwezen strafzaken naar het mediationbureau én het SIB. Hiertussen staan ook de strafzaken waarin de mediation uiteindelijk alsnog niet is gestart en de zaken die nu nog in behandeling zijn bij de strafmediators.

In totaal zijn er in 2015 154 strafzaken doorverwezen. Daarvan zijn 81 strafzaken door het mediationbureau behandeld, daarvan zijn er 33 niet gestart en drie nog in behandeling. Dit komt uit op 45 strafzaken die doorverwezen zijn door ofwel het OM ofwel de Rechtbank en waar de mediation ook daadwerkelijk is toegepast.

Van de 45 strafzaken zijn er 34 doorverwezen door het OM en 6 doorverwezen door de Rechtbank. 5 strafzaken zijn door het OM doorverwezen, maar afgedaan bij de Rechtbank. Bij de start van de pilot is besloten dat ook de Rechtbank een voorselectie zou doen van strafzaken die zich volgens hen zouden kunnen lenen voor de toepassing van mediation. In de selectie die ik heb gemaakt, betreffen dit 3 strafzaken. Daarnaast is er later ook besloten dat strafrechters tijdens zitting ook mediation mogen aanbieden. Ook dit betreffen 3 strafzaken.

In het jurisprudentieonderzoek zal ik gebruik maken van de aantekeningen mondeling vonnis van de politierechter.

Tevens zal ik drie strafrechters interviewen. Gezien het feit dat er meer strafzaken zijn doorverwezen door het Openbaar Ministerie zal ik daar meer medewerkers interviewen, namelijk vijf.

1.4.2 Onderzoeksmethoden per deelvraag

Deelvraag 1: Hoe is het proces van mediation geregeld op grond van:

1.1 Internationale wetgeving

1.2 Nationale wetgeving

1.3 De beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag

Voor het beantwoorden van deze deelvraag zal ik gebruik maken van de volgende bronnen:

- (1.1) De Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer;
- (1.1) De Aanbeveling van de Raad van Europa;
- (1.1) Het VN-Statement inzake herstelrecht;
- (1.2) Het Wetboek van Strafvordering;
- (1.3) Documenten van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag;
- (1.3) Oriënterende gesprekken met mediationfunctionarissen.

Deelvraag 2: Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Tijdens het vooronderzoek kwam ik erachter dat de strafzaken die zich lenen voor mediation, voornamelijk “kleine” vergrijpen zijn, zoals diefstal, burenruzies met bedreigingen enzovoorts. Dat wil zeggen dat deze zaken bij de politierechter worden afgedaan en dus geen volledig uitgeschreven vonnis hebben, maar slechts een aantekening van het mondeling vonnis. Omdat er relatief weinig zaken zijn doorverwezen door de Rechtbank, namelijk zes strafzaken, heb ik de vonnissen zelf bekeken en als input gebruikt voor interviews met de betrokken strafrechters.

Deelvraag 3: Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van interviews?

Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik drie strafrechters van de Rechtbank Den Haag geïnterviewd, die te maken hebben gehad met de doorverwijzing van de strafzaken en de afdoening hiervan. Bij de interviews heb ik gekeken in algemene zin en in specifieke zin. Het gaat hier dus om de mening en ervaringen van strafrechters over hoe zij de uitkomsten van mediation mee zouden nemen of mee hebben genomen in de afdoening van de strafzaak.

Deelvraag 4: Welke aspecten spelen bij het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Van de 45 strafzaken zijn er 39 doorverwezen door het Openbaar Ministerie. Vanwege de verplichte anonimiteit is wel inzichtelijk welke aantallen, maar niet de bijbehorende dossiers met namen en feitencomplex. De cijfers heb ik als input gebruikt voor interviews met OM-medewerkers.

Deelvraag 5: Welke aspecten spelen bij het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van interviews?

Om de centrale vraag zo volledig mogelijk te kunnen beantwoorden, heb ik ook vijf medewerkers van het Openbaar Ministerie geïnterviewd. Eén van deze vijf medewerkers coördineert de mediation in strafzaken bij het OM. Ook hier gaat het weer om de mening en ervaringen van OM-medewerkers over hoe zij de uitkomsten van mediation mee zouden nemen of mee hebben genomen in de afdoening van de strafzaak.

2. Juridisch kader

In dit hoofdstuk zal ik het proces van mediation in strafzaken uiteenzetten, op grond van de internationale wetgeving (1.1), de nationale wetgeving (1.2) en de beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag (1.3).

2.1 Internationale wetgeving

Uit het verdrag van Amsterdam van 1997 is een samenwerking binnen Europa ontstaan in het strafrecht. Tevens zijn er, op grond van dit verdrag veel afspraken gemaakt op strafrechtelijk gebied. Er is ook afgesproken dat binnen de Europese Unie (EU) minimumharmonisatie zal komen op het gebied van het materiele strafrecht.

Uit die minimumharmonisatie is uiteindelijk artikel 10 van het Kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de EU² ontstaan, waarin het volgende is opgenomen:

Strafbemiddeling in het kader van de strafprocedure

- 1. Elke lidstaat zorgt voor de bevordering van bemiddeling in strafzaken met betrekking tot de strafbare feiten waarvoor hij die maatregel passend acht.*
- 2. Elke lidstaat ziet erop toe dat elke overeenkomst die in een bemiddeling in strafzaken tussen het slachtoffer en de dader wordt bereikt, in aanmerking kan worden genomen.*

In 2012 heeft de EU een nieuwe Richtlijn inzake de minimumrechten voor slachtoffers³ ingesteld. Een Richtlijn is bindend voor lidstaten en is een rechtshandeling van de EU. De Richtlijn vervangt het Kaderbesluit. De Richtlijn legt de lidstaten een aantal verplichtingen op die zijn opgesomd in artikel 12:

- 1. De lidstaten nemen maatregelen ter bescherming om het slachtoffer te vrijwaren van secundaire en herhaalde victimisatie, van intimidatie en van vergelding die bij de verstrekking van alle herstelrechtvoorzieningen in acht moeten worden genomen. Die maatregelen zorgen ervoor dat het slachtoffer dat ervoor kiest deel te nemen aan herstelrechtprocessen toegang heeft tot veilige en competente herstelrechtorganisaties onder ten minste de volgende voorwaarden:*

- a) van de herstelrechtvoorzieningen wordt alleen gebruik gemaakt in het belang van het*

² 'Kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure', <http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j9vvhykg1okmyu/vj6ip9hi9ez8>

³ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten.

slachtoffer, na afweging van de veiligheidsaspecten, en met diens vrijwillige en met kennis van zaken gegeven toestemming die te allen tijde mag worden ingetrokken;

b) alvorens toe te stemmen in deelname aan het herstelrechtproces, krijgt het slachtoffer volledige en objectieve informatie over dat proces en de mogelijke resultaten ervan, alsook informatie over de procedures volgens welke erop zal worden toegezien dat een eventuele overeenkomst wordt uitgevoerd;

c) de dader heeft de feiten die aan de zaak ten grondslag liggen erkend;

d) de overeenkomst komt vrijwillig tot stand en mag later in een strafprocedure in aanmerking worden genomen;

e) hetgeen wordt besproken in een herstelrechtproces dat niet in het openbaar plaatsvindt, is vertrouwelijk en wordt naderhand niet bekendgemaakt, tenzij de partijen daarin toestemmen of bekendmaking volgens het nationale recht vereist is wegens een dwingende reden van algemeen belang.

2. De lidstaten vergemakkelijken de doorverwijzing van zaken, waar passend naar herstelrechtorganisaties, onder meer door het opstellen van procedures of richtsnoeren waarin de voorwaarden voor een dergelijke doorverwijzing zijn vastgelegd.

Ook de Raad van Europa (RvE) sluit verdragen tussen lidstaten. Het bekendste voorbeeld hiervan is het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM).

Op 28 juni 1985 deed de RvE al verslag van de mogelijkheden van mediation in strafzaken. Dit werd benadrukt in de Aanbeveling inzake de positie van slachtoffers in strafzaken van 1985. Een Aanbeveling is niet bindend voor lidstaten, maar geeft wel het gemeenschappelijke politiek weer. In de Aanbeveling roept de RvE lidstaten op om zoveel mogelijk onderzoek te doen naar de voor- en nadelen van mediation in strafzaken.

In 1999 heeft de RvE een Aanbeveling inzake mediation in strafzaken gedaan⁴. De RvE constateert hierin dat er over het algemeen behoefte is aan de versterking van de rol van slachtoffers in strafzaken. Door verdachte en slachtoffer met elkaar in contact te brengen, wordt er ruimte gecreëerd om het conflict samen op te lossen en verdere conflicten te voorkomen. De belangrijkste punten die uitgezet zijn in de aanbeveling zien we ook terugkomen in artikel 12 van de Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer:

⁴ Aanbeveling CM/Rec(1999)19 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (15 september 1999)

- Beide partijen dienen geheel vrijwillig mee te werken aan de mediation;
- Partijen mogen te allen tijde de mediation beëindigen;
- Mediation zal een plaats moeten krijgen binnen het autonome strafrecht;
- Te allen tijde in de strafrechtelijke procedure zal mediation mogelijk moeten zijn;
- Hetgeen wordt besproken is geheel vertrouwelijk, tenzij partijen anders besluiten.

In 2002 brachten de Verenigde Naties (VN) een statement⁵ uit met betrekking tot het herstelrecht in het strafrecht. Hierin spoort de VN de lidstaten aan gebruik te maken van mediation in strafzaken en indien zij dit al deden, hun kennis hierover te verstrekken aan andere lidstaten.

Mediation wordt in de Statement beschreven als een vorm van conflictoplossing waarbij het slachtoffer centraal staat en dat bijdraagt aan een veiligere maatschappij.

Tevens worden er een aantal punten genoemd die de lidstaten duidelijk maken hoe mediation in strafzaken toegepast dient te worden. Een groot aantal punten hebben we al gezien bij voorgaande regelgeving:

- In elke fase van een strafrechtelijk procedure kan mediation toegepast worden;
- Er mag alleen gebruik gemaakt worden van mediation wanneer er voldoende bewijs is ten opzichte van de dader;
- Partijen kunnen zich op elk moment terugtrekken uit het mediationproces;
- Verklaringen van daders ten tijde van het mediationproces mogen niet als bewijs worden gebruikt in het strafproces;
- Een mediationovereenkomst zal redelijk en proportioneel zijn;
- Het proces van mediation is vertrouwelijk, tenzij beide partijen dit niet wensen;
- Het mediationproces is vrijwillig voor beide partijen;

Daarnaast worden er in de Richtlijn ook nog formele regels genoemd, zoals:

- Een lidstaat zal vast moeten leggen welke zaken in aanmerking komen voor mediation;
- Een lidstaat zal voorwaarden vast moeten leggen wanneer een zaak in aanmerking komt voor mediation;

⁵ Resolutie, 2000/14 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (1-26 juli 2002)

- Een lidstaat zal kwalificaties dienen te verbinden aan het beroep van mediator, tevens zullen er opleidingen gefaciliteerd dienen te worden.

2.2 Nationale wetgeving

Nederland voldeed in hoofdlijnen al langere tijd aan het Kaderbesluit. Dit was voor een groot deel al neergelegd in lagere regelgeving, zoals de Aanwijzing Slachtofferzorg⁶. Echter, kreeg het slachtoffer een sterkere positie in het strafproces op grond van de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces. Dat het slachtoffer een sterkere positie kreeg bracht met zich mee dat de regelgeving omtrent het slachtoffer herkenbaar dient te zijn. Dus dienen de rechten van slachtoffers niet alleen in beleidsregels opgetekend te zijn, maar herkenbaar voor elke burger in het Wetboek van Strafvordering.

Om die reden zijn op 1 januari 2011 de Richtlijn van de Europese Unie, de Aanbeveling van de Raad van Europa en het Statement van de Verenigde Naties geïmplementeerd in artikel 51h van het Wetboek van Strafvordering, waarin het volgende staat:

- 1. Het Openbaar Ministerie bevordert dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte mededeling doet van de mogelijkheden tot bemiddeling.*
- 2. Indien een bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte tot een overeenkomst heeft geleid, houdt de rechter indien hij een straf en maatregel oplegt, daarmee rekening.*
- 3. Het Openbaar Ministerie bevordert bemiddeling tussen het slachtoffer en de veroordeelde, nadat het zich ervan heeft vergewist dat dit de instemming heeft van het slachtoffer.*
- 4. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld betreffende bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte of tussen het slachtoffer en de veroordeelde.*

Op 25 november 2014 schreef PvdA-lid Jeroen Recourt een initiatiefnota⁷ naar aanleiding van de pilot “Mediation in strafzaken”.

Recourt noemt in zijn nota enkele pluspunten, zoals dat de toepassing van herstelbemiddeling ervoor heeft gezorgd dat slachtoffers zich meer betrokken voelen bij

⁶ Aanwijzing slachtofferzorg, *Stcrt.* 2010, nr. 20476.

⁷ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 093, nr. 2

de afwikkeling van een strafbaar feit.⁸ Het slachtoffer krijgt de kans om in gesprek te gaan met de verdachte over bijvoorbeeld de gevolgen die het strafbare feit hebben gehad op het slachtoffer. Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers minder klachten hebben over de afdoening van een strafzaak wanneer er herstelbemiddeling is toegepast.⁹

Het grote voordeel bij de toepassing van mediation in strafzaken is dat de mediation op geheel vrijwillige basis dient te rusten. Daarnaast vindt de mediation plaats buiten de setting van de rechtbank. Beide partijen hebben de mogelijkheid om vrijuit te spreken, zonder angst voor consequenties van hun uitspraken.

Recourt pleit in zijn initiatiefnota voor doorverwijzing in een zo vroeg mogelijk stadium, in de politiefase bijvoorbeeld. Bij zeer vroege doorverwijzing hoeft een melding geen aangifte te worden. Op deze manier zal er ook geen strafblad ontstaan en zitten slachtoffer en verdachte niet vast in een oneindige strafprocedure. Wanneer een strafzaak later wordt doorverwezen kunnen er toch consequenties blijven, ondanks de vaststellingsovereenkomst

Recourt noemt ook enkele nadelen in het proces. Hij geeft aan dat de afhandeling van de strafzaak langer kan duren door de toepassing van mediation.

Ook is er de angst dat strafzaken worden doorverwezen door het OM/Rechtbank, zodat zij van de zaak afzijn. Echter is dit niet logisch, omdat de strafzaak altijd teruggaat naar de verwijzer. Daarnaast denkt men dat het huidige systeem de verwachte verwijzingen niet aan zou kunnen.

Ook wordt de onwetendheid van verdachten en slachtoffers benoemd wat betreft de toepassing van mediation in het strafzaken. Het is nu nog niet duidelijk of zij hier wel voldoende bij worden bijgestaan.

Tevens bestaat er de angst over de motivatie van verdachten bij participatie. Men is bang dat verdachten alleen zullen participeren, indien zij enige kans op strafvermindering zien. Echter, moet de verdachte in de praktijk ook een zekere mate van berouw tonen en gaat men er vanuit dat een goede bemiddelaar de motivaties van verdachten zal herkennen.

Er worden nog meer nadelen benoemd in de nota, zoals bijvoorbeeld het feit dat een mediator geen gebruik kan maken van het verschoningsrecht, maar dat de inhoud van de mediation wel vertrouwelijk is. De rechter moet in zo'n geval afwegen welk belang

⁸ Anneke van Hoek, Gert Jan Slump, Anne Ochtman, Maria Leijten, *De toepassing van herstelrecht in Nederland: toekomstvisie en advies*, Stichting Restorative Justice: Amsterdam, 2011, p.4

⁹ Peter J.P. Tal, *Slachtoffer-dader mediation in het strafrecht*, Kluwer: Nijmegen, 2011, pp. 1-2

zwaarder weegt, indien de mediator zich beroept op geheimhoudingsplicht. Enerzijds het maatschappelijk belang van waarheidsvinding en anderzijds het belang dat wordt gediend met de geheimhoudingsplicht van een mediator.

Daarnaast vereist deelname dat de verdachte in zekere mate verantwoordelijkheid neemt voor het strafbare feit. Echter, betekent dit niet automatisch dat de verdachte bekent het strafbare feit gepleegd te hebben. Dit kan voor beide partijen een reden zijn om niet te participeren aan mediation. Een advocaat van een verdachte kan, na verantwoording van de verdachte, de rechter alsnog om vrijspraak verzoeken. Dit kan bij het slachtoffer tot revictimisatie leiden.

Tevens is een vaststellingsovereenkomst geen garantie voor het slachtoffer of de verdachte. De verdachte kan de vaststellingsovereenkomst overtreden en daarnaast verplicht artikel 51h lid 2 Sv de rechter niet om rekening te houden met een succesvolle mediation. Rechters dienen de bekende informatie te wegen en mee te nemen in hun beoordeling. De rechter hoeft geen rekening te houden met de uitkomsten van de herstelbemiddeling. Mediation in strafzaken zal dus niet leiden tot rechtsongelijkheid.

Er bestaan in theorie drie verschillende relaties van herstelbemiddeling met het strafrecht. Allereerst kan het een alternatief vormen voor het strafrecht. Daarnaast kan het een aanvulling zijn op het strafrecht. Tevens kan herstelbemiddeling een onderdeel zijn in een strafrechtelijke procedure. In de praktijk is dit onderscheid moeilijk te maken.

Op dit moment wordt mediation in strafzaken gefinancierd door de pilot die is opgezet door het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het is dus nog niet duidelijk hoe mediation in strafzaken gefinancierd zal worden, indien de mediation wordt toegepast binnen het strafrechtstelsel. In het initiatiefnota wordt voorgesteld om de verdachte de kosten van de herstelbemiddeling te laten betalen. Echter, is dit complexer dan in eerste instantie gedacht. De verdachte kan bijvoorbeeld het gevoel hebben dat hij of zij niet als enige aandeel in schuld heeft.

Kortom, in de initiatiefnota van Recourt komt naar boven dat mediation een positieve bijdrage levert aan de positie van het slachtoffer in het strafrecht. Het slachtoffer voelt zich meer betrokken bij de procedure en krijgt de mogelijkheid om in gesprek te gaan met de verdachte. Daarnaast wordt er meer voldaan aan de emotionele behoeftes van het slachtoffer. Uit onderzoeken blijkt dat het slachtoffer minder klachten heeft wanneer

er mediation is toegepast en tot slot wordt de participatie van direct betrokkenen gestimuleerd en het gevoel van zelfredzaamheid van burgers versterkt.

Bij mediation wordt de verdachte niet alleen gestraft, maar er wordt met alle partijen gezocht naar een duurzame oplossing die door zowel het slachtoffer als de verdachte wordt ondersteund. Er wordt dus gehandeld naar tevredenheid van slachtoffer én verdachte. Hiermee wordt het maatschappelijke belang gediend. Tot slot wordt verwacht dat mediation een positief effect zal hebben op recidive.

Met de juiste mediators en de juiste aansluiting op de strafrechtelijke procedure zullen eventuele risico's worden vermeden.

In de initiatiefnota worden ook een aantal aanbevelingen gedaan, op het gebied van regelgeving, financiën, doorverwijzingen, voorlichtingen, coördinatiepunten, beroepsorganisaties, slachtoffer-dadergesprekken en mediation, waardoor mediation in strafzaken toegankelijk wordt voor iedereen. Hiermee zal de doelstelling van de EU-richtlijn 'Minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten' worden ondersteund.

2.3 De beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag

In de praktijk start de mediationprocedure op verschillende wijzen:

- De politie kan namens het Openbaar Ministerie aan de verdachte vragen of hij deel wil nemen aan de mediation. Op deze manier wordt voldaan aan artikel 51h lid 1 Sr., waarin het OM de taak heeft om mediation in een zo vroeg mogelijk stadium te bevorderen. Indien de verdachte instemt met mediation wordt onderzocht of het slachtoffer wil meewerken aan mediation (politiefase).
- Tijdens de pilot heeft het Openbaar Ministerie ook zaken op voorhand geselecteerd die zich zouden kunnen lenen voor mediation, voordat de zaak op zitting komt. Het OM bekijkt, na de toepassing van mediation, wat er met de zaak gebeurd (OM-fase)
- De rechter kan uit zitting de opdracht geven een onderzoek naar de mogelijkheid van mediation te verrichten.

Tijdens de pilot zijn er ook zaken geselecteerd door de Rechtbank in een voorselectie. Echter leverde dit achteraf gezien, niet heel veel op, omdat die

strafzaken al bij het OM waren geweest en de zaken die zich zouden kunnen lenen voor mediation, dus al weg waren (Rechtbankfase).

- De verdachte en/of het slachtoffer of hun advocaten kunnen de officier van justitie verzoeken een onderzoek naar de mogelijkheid van mediation te verrichten.

Alleen indien de verdachte instemt met mediation, wordt het slachtoffer voor mediation benaderd. Dit is om het slachtoffer zo min mogelijk te belasten en revictimisatie te voorkomen¹⁰. Wanneer beide partijen mee willen werken aan het mediationtraject, artikel 12 lid 1 sub d Richtlijn, wordt de strafzaak doorverwezen naar het Mediationbureau van de Rechtbank.

Belangrijk om te benoemen is dat in het mediationtraject er altijd gesproken wordt van “verdachte” en niet van “dader”. De verdachte moet een zekere verantwoordelijkheid nemen voor de strafbare feiten, maar bekend hiermee dus geen schuld.

Het mediationbureau is de contactpersoon voor alle partijen en houdt partijen op de hoogte van de stand van zaken. Het mediationbureau koppelt een onafhankelijke strafmediator aan de zaak. De strafmediator kan ervoor kiezen om de zaak samen met een co-mediator te behandelen.

De strafmediators krijgen, tijdens de pilot, per zaak €968,- door het ministerie van Veiligheid en Justitie vergoed. Dit is tot het einde van 2015 goedgekeurd. Daarna is het nog onzeker hoe het de toepassing van mediation in strafzaken gefinancierd zal worden.

Bij de start van de mediation vindt geen ontmoeting plaats tussen verdachte en slachtoffer. Er vindt namelijk eerst een afzonderlijk kennismakingsgesprek met de verdachte plaats. Vervolgens heeft de mediator een kennismakingsgesprek met het slachtoffer.

Alle gesprekken die met de mediator worden gevoerd zijn vertrouwelijk. Partijen worden voorafgaand aan het eerste gesprek gevraagd om de mediationovereenkomst¹¹ te tekenen. Hiermee stemmen zij onder meer in met vrijwillige deelname¹² aan het mediationtraject en de vertrouwelijkheid¹³ van het mediationtraject.

¹⁰ Artikel 12 lid 1 aanhef Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer

¹¹ Bijlage 1: Mediationovereenkomst

¹² Artikel 12 lid 1 sub a en d Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer

¹³ Artikel 12 lid 1 sub e Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer

Het kennismakingsgesprek is bedoeld zodat de mediator kan toetsen wat de intenties zijn van partijen. De mediator kan bepalen of mediation wel of niet toepasbaar is in de strafzaak. Na het kennismakingsgesprek kan er een gesprek volgen waarbij alle partijen aanwezig zijn. In dit gesprek kunnen afspraken gemaakt worden die de mediator vastlegt in een vaststellingsovereenkomst¹⁴. Na ondertekening van de overeenkomst zijn de afspraken bindend en wordt het toegevoegd aan het strafdossier. Het kan ook dat partijen niet tot overeenstemming komen.

Het kan ook voorkomen dat er na het kennismakingsgesprek geen vervolggerep volgt. In dit geval maakt de mediator een kort verslag van het verloop van de gesprekken. Het zou kunnen dat er in de afzonderlijke gesprekken toch eenzijdige afspraken of toezeggingen zijn gedaan. Met toestemming van partijen wordt ook dit verslag¹⁵ toegevoegd aan het strafdossier.

Wanneer de mediation is afgerond, met wat voor uitkomst dan ook, gaat de strafzaak terug naar het Openbaar Ministerie of de rechter. Partijen dienen zich te realiseren dat een geslaagde mediation niet zonder meer leidt tot een sepotbeslissing of de toepassing van art. 9a Sr in de strafzaak. Het OM of de Rechtbank kán rekening houden met de uitkomsten van de mediation, maar is hier niet toe verplicht.

Echter, is de rechter wél wettelijk verplicht rekening te houden met de vaststellingsovereenkomst die in het kader van de mediation is opgemaakt.

Dit klinkt wellicht tegenstrijdig, dus ter verduidelijking neem ik het voorbeeld uit de inleiding:

“Verdachte heeft aangeboden om klusjes te verrichten bij het slachtoffer thuis. Verder staat in de overeenkomst dat verdachte een cursus zal volgen en in therapie zal gaan om zo beter te leren omgaan met zijn emoties. Er wordt gezamenlijk vastgesteld dat de strafzaak naar tevredenheid is besproken en afgewikkeld.”

In dit geval was het Openbaar Ministerie de verwijzer, maar stel nu dat de Rechtbank de zaak had doorverwezen. Partijen hebben tijdens de mediation de afspraken gemaakt in de vaststellingsovereenkomst. De vaststellingsovereenkomst is bindend voor partijen. De strafzaak wordt weer op zitting gezet. De rechter kán beslissen om art. 9a Sr toe te passen, maar dat betekent wel dat verdachte nog steeds de klusjes moet verrichten bij

¹⁴ Bijlage 2: Vaststellingsovereenkomst

¹⁵ Bijlage 3: Eenzijdige verklaring

het slachtoffer. Hetzelfde geldt voor de cursus.

De rechter kan ook beslissen om, naast de afspraken die zijn vastgelegd in de vaststellingsovereenkomst, een straf op te leggen.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zal ik de resultaten weergeven van de interviews die ik heb afgelegd met de bij de strafzaken betrokken strafrechters en de aantekeningen mondeling vonnis daarvan.

Daarnaast zal ik interviews met de vijf medewerkers van het OM uitgewerkt uiteenzetten met daarbij de cijfers met betrekking tot de afdoeningen van de strafzaken bij het OM.

3.1 Inleiding

Na het theoretische juridische vraagstuk, is het zaak om de praktijk te bekijken. Van de 45 strafzaken weet ik nu de uitkomsten van de mediation én de afdoening van de strafzaak.

Zoals al eerder gezegd is het zo dat wanneer een strafzaak vanuit de Rechtbank wordt doorverwezen voor mediation, de zaak, door het mediationbureau, ook weer teruggestuurd wordt naar de Rechtbank. In het geval dat het OM de strafzaak heeft doorverwezen, stuurt het mediationbureau de strafzaak, na de mediation, ook weer terug naar het OM.

Door middel van het interviewen van drie strafrechters, de senior juridische medewerker die tevens de coördinator is en vijf OM-medewerkers, wil ik erachter komen hoe de verwijzers de mediation meenemen in de afdoening van de strafzaak.

3.2 Uitwerking

De reden voor dit onderzoek is dat opvallend genoeg de afdoening van de strafzaken waarin mediation is toegepast niet wordt teruggekoppeld aan het mediationbureau.

3.2.1 Verwijzer: de Rechtbank

Allereerst heb ik bekeken of en hoe de uitkomsten van de mediation invloed hebben gehad op de beslissing van de strafrechter bij de afdoening van de strafzaak.

Uit de interviews met de strafrechters blijkt unaniem, dat strafrechters rekening houden met de resultaten van de mediation.

Zo zegt strafrechter 3: *'ik kan mij niet voorstellen dat ik een geslaagde mediation niet meeneem in mijn oordeel. Je verwijst een strafzaak door met een bepaald doel en als het doel bereikt is, namelijk dat partijen er op de één of andere manier samen zijn uitgekomen,*

*dan zal ik hier altijd rekening mee houden.'*¹⁶

Daarnaast zegt zij: *'Je hebt je doel bereikt en eigenlijk nog meer dan dat, want je weet dat het beter zal gaan. In die zaak lagen jongens al heel lang met elkaar in de clinch en dat was met straffen van de verdachte niet over geweest.'*¹⁷

Strafrechter 1 geeft aan dat het afhangt van de zaak. *'Ik luister wel heel goed naar wat de Officier van Justitie er van vind. Als de Officier van Justitie vind dat artikel 9a Sr moet worden toegepast, dan zal ik de OvJ daarin wel volgen.'*¹⁸

Strafrechter 2 zegt de mediation, afhankelijk van het resultaat, mee te laten wegen in de strafmaat. *'Als de mediation wel gelukt is en partijen een modus hebben gevonden, dan zou het wat mij betreft zelfs tot een schuldigverklaring zonder oplegging van straf kunnen leiden. Artikel 9a Sr'*¹⁹

Tevens blijkt uit de interviews dat mediation in strafzaken wordt ervaren als een positieve ontwikkeling. Voornamelijk bij doorverwijzing tijdens de OM-fase en wanneer strafrechters tijdens zitting mogen doorverwijzen. Hieruit kan ook geconcludeerd worden, dat strafrechters de mediation nuttig vinden en waarde hechten aan de resultaten van de mediation en dit dus ook, indien mogelijk, meenemen in hun eindoordeel. Wat wel uit de interviews blijkt is dat partijen vaak een verkeerd beeld hebben van mediation in strafzaken: *'Ik vind het een goede ontwikkeling en ben zeker voorstander, maar ik denk dat partijen soms niet helemaal begrijpen waar het voor is bedoeld. Het is bedoeld om het gesprek aan te gaan met elkaar en alle mogelijkheden te bekijken. Niet om simpelweg onder een straf uit te komen.'*²⁰

Het is niet ondenkbaar dat de toepassing van mediation op zichzelf al wordt meegewogen in de afdoening, ongeacht de uitkomst van de mediation: *'Het zou zo kunnen zijn dat de wetenschap dat er wel bereidheid was tot mediation, maar dat daaruit geen overeenkomst is gekomen, meeweegt, afhankelijk van datgene wat specifiek in die zaak aan de orde is.'*²¹

Strafrechter 2 kan zich dit haast niet voorstellen, maar: *'het hangt misschien ook van de zaak af.'*²²

¹⁶ Bijlage 4: Interview strafrechter 3

¹⁷ Bijlage 4: Interview strafrechter 3

¹⁸ Bijlage 4: Interview strafrechter 1

¹⁹ Bijlage 4: Interview strafrechter 2

²⁰ Bijlage 4: Interview strafrechter 1

²¹ Bijlage 4: Interview strafrechter 1

²² Bijlage 4: Interview strafrechter 2

Strafrechter 3 zegt hierover: *‘In het geval een verdachte oprecht spijt lijkt te hebben en alles in het werk wil stellen om de gevolgen van zijn strafbare feit zo veel mogelijk goed te maken en de andere partij wil niet, dan kan ik me voorstellen dat dat enigszins meeweegt.’*²³

De aantekeningen van de mondeling vonnissen brengen bovenstaande ook in kaart:

Mediation <u>met</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 3)		Mediation <u>zonder</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 3)	
#7	Vernietiging strafbeschikking en een voorwaardelijke geldboete van €340 met een proeftijd van 2 jaar	#11	Werkstraf van 40 uur met een proeftijd van 2 jaar
#32	Artikel 9a Sr	#38	Werkstraf van 50 uur en een voorwaardelijk gevangenisstraf van 3 weken met een proeftijd van 2 jaar
#33	Artikel 9a Sr	#39	OM niet ontvankelijk verklaard

Figuur 1: strafzaken doorverwezen en afgedaan door Rechtbank Den Haag in 2014.

Wat naar aanleiding van de jurisprudentie en de interviews met de strafrechters geconcludeerd kan worden, is dat de uitkomsten van de mediation wel degelijk invloed hebben op de beslissingen van de strafrechters.

²³ Bijlage 4: Interview strafrechter 3

3.2.2 Verwijzer: het Openbaar Ministerie

Daarnaast zijn er vijf strafzaken door het Openbaar Ministerie doorverwezen, maar afgedaan bij de Rechtbank.

Mediation <u>met</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 1)		Mediation <u>zonder</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 4)	
#10	Nog niet op zitting	#1	GB 400 euro met aftrek
		#15	Gevangenisstraf 2 weken met aftrek
		#18	Nog niet op zitting
		#44	Dagvaarding ingetrokken

Figuur 2: strafzaken doorverwezen door OM, maar afgedaan door Rechtbank Den Haag in 2014

Dit zijn strafzaken die het Openbaar Ministerie voor de zitting laten bemiddelen, maar die alsnog naar de Rechtbank gaan voor de afdoening. Denk bijvoorbeeld aan zwaardere zaken, zoals poging tot doodslag.

Tot slot heb ik bekeken of en hoe de uitkomsten van de mediation invloed hebben gehad op de afdoening van de strafzaak bij het Openbaar Ministerie.

Het Openbaar Ministerie heeft in 2014 34 strafzaken doorverwezen voor mediation en afgedaan met verschillende sepot²⁴:

²⁴ 'Aanwijzing gebruik sepotgronden', <https://www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht-0/executie-afdoening/@86212/aanwijzing-gebruik/>

Mediation <u>met</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 29)	Mediation <u>zonder</u> overeenstemming beëindigd (totaal: 5)
18x sepotcode 70: verhouding tot benadeelde geregeld. - 4x voorwaardelijk - 14x onvoorwaardelijk	2x strafbeschikking, waartegen verzet, dus op zitting.
1x voorwaardelijke geldboete	1x sepotcode 20: ander dan strafrechtelijk ingrijpen prevaleert
3x sepotcode 20: ander dan strafrechtelijk ingrijpen prevaleert.	1x sepotcode 5: feit niet strafbaar
2x voorwaardelijk sepotcode 55: gewijzigde omstandigheden.	1x onbekend
1x sepotcode 74: civiel en administratief	
4x onbekend	

Figuur 3: strafzaken doorverwezen en afgedaan door OM in 2014

Uit de interviews met de vijf medewerkers van het OM, die allen te maken hebben gehad met ofwel de doorverwijzing van deze zaken, ofwel de afdoening ervan, blijkt dat het OM over het algemeen zeker rekening houdt met de uitkomsten van de mediation bij de afdoening, maar dat er naast het belang van het slachtoffer ook het maatschappelijk belang meeweegt:

*'Het strafrecht dient meerdere doelen. Een belangrijk doel is dat het leed van het slachtoffer op de een of andere manier wordt vergoed door of een schadevergoeding of door simpelweg zijn of haar verhaal kwijt te kunnen of een excuses te aanvaarden. Maar soms dient het strafrecht ook een maatschappelijk doel. Denk bijvoorbeeld aan een winkeldief, het is heel fijn als de verdachte en de benadeelde tot een oplossing komen bij de mediation, maar wanneer de verdachte een recidivist is, moet hij of zij hier, in het belang van de maatschappij, toch een passende straf voor krijgen. Hoe ernstiger het feit, hoe groter de kans dat er naast mediation toch nog strafrechtelijk vervolgd gaat worden.'*²⁵

In de meeste gevallen wordt een onvoorwaardelijk sepot met code 70 toegepast, mits partijen er tijdens de mediation samen zijn uitgekomen en er geen sprake is van recidive of grote schade.

²⁵ Bijlage 5: Interview OM-medewerker 2

*'Dat is de doelstelling van mediation, er samen uitkomen. Wanneer partijen er samen uit zijn gekomen en er geen sprake is van recidive of grote schade, zie ik niet in waarbij het strafrecht verder van toepassing is.'*²⁶

Een andere OM-medewerker zei hierover: *'Sepotcode 70 doe ik vrij regelmatig wanneer beide partijen een goed gevoel hebben overgehouden aan de mediation en er geen recidive is bij de verdachte. Ik heb een aantal keer gehad dat aangever expliciet zegt dat vervolging niet nodig is. In de regel gebruik ik sepotcode 80. Is er wel sprake van hoge recidive, dan zal ik een voorwaardelijk sepotcode 70 toepassen met een proeftijd van één of twee jaar. Het ligt er een beetje aan.'*²⁷

Sepotcode 20 wordt toegepast wanneer een ander dan strafrechtelijk ingrijpen prevaleert, bijvoorbeeld wanneer iemand thuishoort in een zorginstelling: *'Als iemand bijvoorbeeld in de psychiatrie thuishoort of bij jeugdzorg beter af is. Denk aan verwarde of zelfs psychiatrische personen die betrokken raken in het strafrecht. Ik had een keer een zaak waarin een man duidelijk in de war was en in de supermarkt de caissière had bedreigd. De mediation leidde tot niks, omdat er eigenlijk geen goed gesprek met de man te voeren viel, maar vervolging had geen meerwaarde. Toen is het gelukt om hem in een zorginstelling te plaatsen, dan heeft strafrechtelijk vervolgen dus geen toegepaste waarde meer. Tenzij het zo'n ernstig feit is dat er wel strafrechtelijk vervolgd moet worden. Er had een man kokende melk over een politieagent gegoooid. Dan wordt de zaak wel afgedaan in het strafrecht, maar in beginsel proberen we zulke zaken zoveel mogelijk uit het strafrecht te houden.'*²⁸

Bij sepotcode 55 ligt de nadruk op de wijziging van de situatie: *'De situatie kan nu gewijzigd zijn, dus seponeren we, maar als verdachte weer terug veranderd in de oude situatie, dan kan er alsnog vervolgd worden.'*²⁹

De sepotcode overschaduwet, volgens de meesten, met sepotcode 70: *'Wanneer de verhouding tot de benadeelde geregeld is tijdens de mediation, dan kan je ook spreken van gewijzigde omstandigheden.'*³⁰

²⁶ Bijlage 5: interview OM-medewerker 1

²⁷ Bijlage 5: interview OM-medewerker 2

²⁸ Bijlage 5: interview OM-medewerker 1

²⁹ Bijlage 5: interview OM-medewerker 3

³⁰ Bijlage 5: interview OM-medewerker 4

Over sepotcode 74 werd het volgende gezegd: *'Ik heb sepotcode 74 toegepast bij een zaak dat ging over de onttrekking aan het ouderlijk gezag. Er was in het civielrecht een omgangsregeling tot stand gekomen, maar één van de ouders hield zich hier niet aan. De andere partij had aangifte gedaan. Dat zijn toch zaken die je liever niet in het strafrecht wil trekken, dus wanneer partijen er dan bij mediation samen uitkomen is een sepot toch gepaster.'*³¹

Een opmerkelijk sepot dat is toegepast na mediation is het technische sepot met code 5. Het feit bleek, na toepassing van mediation, niet strafbaar te zijn. Dat is eigenaardig, want één van de belangrijkste vereisten aan een strafzaak, dat men wil doorverwijzen voor mediation, is dat het feit bewijsbaar strafbaar moet zijn. Uit het interview met de betrokken OM-medewerker bleek het volgende: *'Het ging om een ruzie tussen ex-partners en er was over en weer aangifte gedaan. Bij deze zaak betrof één van de twee aangiftes wel een strafbaar feit. Wat de vrouw had gedaan was wel zeer onfatsoenlijk en lakend, maar niet strafbaar.'*³²

Zo'n sepot is dus, na de toepassing van mediation in beginsel vrijwel onmogelijk, maar dit was een bijzonder geval.

Mediation is een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er minder wordt gekeken naar het rechtssysteem. Op de vraag in hoeverre zich dit verhoudt tot het gelijkheidsbeginsel vinden de meeste OM-medewerkers moeilijk te zeggen.

OM-medewerker 3 zegt hierover het volgende: *'Mensen die een beroep doen op het gelijkheidsbeginsel krijgen zelden hun gelijk, omdat er bijna niet zoiets bestaat als twee precies gelijke strafzaken. Heel zelden kan je zeggen dat het een gelijk geval is. Maar nogmaals het wringt wel, omdat je misschien niet helemaal naar de kern kan zeggen dat het gelijke zaken zijn, maar in bepaalde elementen het niet fair is dat de ene burenruzie wel voor mediation voor aangemeld en de andere niet. Het zou wel meer helpen als er regels komen over bepaalde type zaken waar mediation sowieso aangeboden moet worden.'*³³

Aanvullend wordt daarover gezegd: *'Het is niet zoals bij een parkeerverbod waar tien auto's verkeerd geparkeerd staan en maar vijf een bon krijgen, bewijze van speken. De ene*

³¹ Bijlage 5: interview OM-medewerker 2

³² Bijlage 5: interview OM-medewerker 3

³³ Bijlage 5: Interview OM-medewerker 3

*draai om de oren, is de andere niet.*³⁴

Tot slot zegt een andere medewerker van het OM: *‘Een burenruzie is niet altijd simpelweg een ruzie tussen twee burens. Er kunnen nog veel meer dingen meespelen.*³⁵

OM-medewerker 3 vertelt het volgende over andere beginselen: *‘De wijze waarop wij nu werken botst met een aantal beginselen van het strafprocesrecht. Denk bijvoorbeeld ook aan het verbod op willekeur. Het hangt namelijk af van degene die jouw zaak bekijkt of er wel of geen mediation wordt aangeboden en hetzelfde geldt over wie de zaak afdoet.*

Daarnaast het onschuldprincipe. Het moet gaan om bewijsbare feiten. Er moet een bepaalde bekentenis en erkenning zijn. Hoewel ik dat wel een tricky onderscheid vind. De verdachte kan aangeven dat hij of zij wel ter plaatse was, maar zeggen dat hij alleen geduwd heeft, terwijl het slachtoffer zegt dat hij of zij geslagen is. Het is een soort grijs gebied. Bij mediation kan er bekend worden, maar op zitting ontkent.

*Tot slot het proportionaliteitsbeginsel, want in het strafrecht wordt er vanuit gegaan dat de straf passend is met wat er is gebeurd. Straf moet aansluiten met delict en de omstandigheden. Bij mediation mag men alles afspreken wat ze willen, maar wat als dat, eigenlijk, niet proportioneel is? Ik denk dat de OvJ en de Rechtbank altijd, achteraf, nog zouden moeten toetsen op de proportionaliteit.*³⁶

De medewerkers van het OM vinden de ontwikkeling van mediation in het strafrecht allemaal een goede ontwikkeling.

OM-medewerker 1 zegt: *‘Ik ben absoluut een voorstander van deze ontwikkeling. Voornamelijk bij zaken waar partijen dagelijks met elkaar te maken hebben. Het kan echt verschil maken.*³⁷

OM-medewerker 4 zegt bijvoorbeeld: *‘Ik ben zelf ook mediator en ik vind mediation in strafrecht een hele nuttige ontwikkeling. Maar mediation is niet alleen bedoeld om daarna de zaak te seponeren of om de verdachte daarna vrij te spreken, wat beide partijen wel vaak denken. Het is bedoeld om mensen met elkaar te laten praten. Dat is een deel van de oplossing. Een ander deel van de oplossing kán zijn om alsnog te vervolgen, omdat het feit nu eenmaal strafbaar is.*³⁸

OM-medewerker 5 zegt hierover: *‘Ik vind het op zichzelf een goede ontwikkeling, maar*

³⁴ Bijlage 5: interview OM-medewerker 5

³⁵ Bijlage 5: interview OM-medewerker 4

³⁶ Bijlage 5: interview OM-medewerker 3

³⁷ Bijlage 5: interview OM-medewerker 1

³⁸ Bijlage 5: interview OM-medewerker 4

*niet alle strafzaken lenen zich ervoor. 'Ik moet bij een zaak denken: goh, kunnen jullie daar echt niet samen uitkomen? Moet daar nou perse strafrechtelijk bij worden ingegrepen?'*³⁹

Wat naar aanleiding van de jurisprudentie en de interviews met de OM-medewerkers geconcludeerd kan worden, is dat de uitkomsten van de mediation invloed kunnen hebben op de afdoening van de strafzaken. Echter, wordt er, naast het belang van het slachtoffer, ook rekening gehouden met het maatschappelijk belang.

³⁹ Bijlage 5: interview OM-medewerker 5

4. Conclusies

Op grond van de voorgaande hoofdstukken heb ik een aantal conclusies kunnen trekken. Deze zal ik per deelvraag uiteenzetten (4.1). Tot slot zal ik de centrale vraag beantwoorden (4.2).

4.1 Beantwoording van de deelvragen

4.1.1 Hoe is het proces van mediation geregeld op grond van de internationale wetgeving, de nationale wetgeving en de beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag?

In 1997 is er binnen Europa een samenwerking ontstaan in het strafrecht. Daaruit is een artikel 10 van het Kaderbesluit ontstaan, waar het begrip “strafbemiddeling” voor het eerst werd genoemd. Van daaruit zijn er verschillende internationale wetgevingen ontstaan, zoals de Richtlijn minimumnormen voor de rechten van het slachtoffer. De lidstaten moesten maatregelen treffen om het slachtoffer te beschermen tegen revictimisatie.

Punten die in artikel 12 van de Richtlijn benoemd worden, komen ook terug in de Aanbeveling inzake mediation in strafzaken en in het VN-Statement.

Wat opvalt is, dat het belang van het slachtoffer te allen tijde centraal staat. De toepassing van mediation in strafzaken gebeurt dus slechts in het belang van het slachtoffer en revictimisatie dient te allen tijde voorkomen te worden.

Dit aspect zien wij ook terugkomen in art. 51h Sv waar in lid 3 wordt bepaald dat het OM alleen de bemiddeling mag bevorderen wanneer het slachtoffer hiermee instemt.

In de initiatiefnota van PvdA-lid Recourt komt de sterke positie van het slachtoffer ook heel duidelijk aan bod. Uit de nota blijkt heel duidelijk dat mediation een positieve bijdrage levert aan de positie van het slachtoffer in het strafrecht.

Tot slot wordt ook in de beroepspraktijk van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag gehoor gegeven aan de belangrijke positie van het slachtoffer. Alleen indien de verdachte instemt met mediation, wordt het slachtoffer voor mediation benaderd. Dit om het slachtoffer zo min mogelijk te belasten en revictimisatie te voorkomen.

4.1.2 Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Voor deze vraag heb ik gebruik gemaakt van de aantekeningen mondeling vonnis.⁴⁰ In 2014 heeft de Rechtbank Den Haag zes strafzaken doorverwezen voor de toepassing van mediation.

De mediation die in 2014 door de Rechtbank zijn doorverwezen en zonder overeenstemming zijn beëindigd, hebben alsnog een straf gekregen, met uitzondering van zaaknummer 39 waarin het OM niet ontvankelijk is verklaard. Echter, had dit niets met de uitkomst van de mediation te maken, maar met andere omstandigheden van de strafzaak.

Wat een belangrijk aspect voor strafrechters bij de Rechtbank Den Haag is waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van jurisprudentie is moeilijk te zeggen, omdat de informatie die beschikbaar is, de aantekeningen mondeling vonnis, erg summier is. Daarnaast heeft de Rechtbank Den Haag relatief weinig strafzaken voor de toepassing van mediation doorverwezen. Echter, blijkt uit figuur 1 wel dat de strafzaken, waarin de mediation geslaagd is, ten opzichte van de strafzaken waarin de mediation niet geslaagd is, zonder onvoorwaardelijke strafoplegging worden afgedaan.

4.1.3 Welke aspecten spelen voor de strafrechters bij de Rechtbank Den Haag een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak op grond van interviews?

Uit de interviews met de drie betrokken strafrechters⁴¹ kan worden geconcludeerd dat strafrechters een geslaagde mediation, in de regel, mee zouden nemen in hun oordeel.

Met name wanneer zij de strafzaak op zitting hebben doorverwezen voor mediation.

Een belangrijk aspect dat volgens de strafrechters invloed heeft op de uitkomst van de strafzaak, is dus dat partijen samen tot een overeenkomst zijn gekomen.

Echter, blijkt ook uit de interviews dat een geslaagde mediation, niet zonder meer betekend dat verdachte geen straf krijgt. Het wordt wel meegenomen in de strafmaat en als de Officier van Justitie het er mee eens is en de omstandigheden zich ervoor lenen

⁴⁰ Figuur 1

⁴¹ Bijlage 4: Interviews strafrechters

kán het leiden tot bijvoorbeeld de toepassing van artikel 9a Sr.

4.1.4 Welke aspecten spelen voor het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van jurisprudentie?

Uit de jurisprudentie blijkt dat het OM in 2014 39 strafzaken heeft doorverwezen voor de toepassing van mediation. Het OM heeft er daarvan 34 zelf afgedaan.⁴²

Er zijn 29 strafzaken waarin de mediation met overeenstemming is beëindigd, in 14 strafzaken, is sepotcode 70 onvoorwaardelijk toegepast, omdat de verhouding met de benadeelde partij geregeld is.

Het is ook hier moeilijk om te bepalen welke aspecten invloed hebben op de afdoening van de strafzaak, maar wel is het af te lezen dat in 18 strafzaken de zaak wordt geseponeerd, omdat de verhouding met het slachtoffer is geregeld.

4.1.5 Welke aspecten spelen voor het Openbaar Ministerie een rol waaruit blijkt dat de uitkomst van mediation invloed heeft op de afdoening van de strafzaak op grond van interviews?

Uit de interviews met de OM-medewerkers blijkt dat ook weer de uitkomst van de mediation een belangrijk aspect is bij de afdoening van de strafzaak.

Daarnaast is het voor OM-medewerkers belangrijk dat de verdachte geen recidivist is. Is dit wel het geval, dan volgt er, bij een geslaagde mediation, vaak alsnog een voorwaardelijk sepot. Hetzelfde geldt voor de verdachte die grote schade heeft toegebracht.

Tot slot kijkt het OM ook in het belang van de maatschappij. Het is goed als partijen er samen uitkomen, maar soms is het in het maatschappelijk belang dat er alsnog vervolgd wordt.

Kortom, bij “simpele” zaken waarin partijen nog met elkaar te maken zullen hebben, waarin geen recidive is, de schade beperkt is en de mediation met overeenstemming is beëindigd, zal het OM, in de regel, sepotcode 70 toepassen.

Bij uitzondering zijn er nog een aantal strafzaken met bijzondere omstandigheden waar een andere sepotcode aan gehangen kan worden, zoals sepotcode 20 of sepotcode 74.

⁴² Figuur 2

4.2 Beantwoording van de centrale vraag

De centrale vraag van mijn onderzoek luidde: *‘Welk advies kan er aan het mediationbureau gegeven worden ten aanzien van de informatieverstopping aan hun cliënten* met betrekking tot de verschillende uitkomsten van strafzaken waar mediation is toegepast op grond van gegevens van de Rechtbank en het Openbaar Ministerie ten aanzien van de afdoeningen van strafzaken na toepassing van mediation én interviews met de verwijzende partijen?’*

* Met cliënten wordt in dit onderzoek bedoeld de verwijzers, strafmediators, verdachten en slachtoffers en hun advocaten.

Uit de informatie die ik tot mijn beschikking had, de jurisprudentie in combinatie met de interviews, blijkt dat de verwijzers positief tegenover de toepassing van mediation in strafrecht staan.

Tevens blijkt dat de verwijzers een geslaagde mediation, in de regel, meenemen in de afdoening van de strafzaak. Daar kan ook over gezegd worden dat dit niet betekent dat een geslaagde mediation zonder meer leidt tot een sepot of vrijspraak.

Een strafzaak waarin sprake is van recidive en grote schade, zal, ondanks een geslaagde mediation, bij het OM niet snel leiden tot een onvoorwaardelijk sepot, omdat het maatschappelijk belang daarbij niet is gebaat.

Uit de interviews met de strafrechters blijkt dat een geslaagde mediation, in overleg met de Officier van Justitie, wel altijd zal meewegen in de uiteindelijke strafmaat.

Naar aanleiding van de deelvragen heb ik kunnen concluderen dat het doorverwijzen in de OM-fase het meest effectief is. Dit is te verklaren, omdat de strafzaken, wanneer zij bij de Rechtbank komen, al “getest” zijn voor mediation bij het OM. Hierdoor zijn de krenten al een beetje uit de pap. Tevens scheelt het voor de partijen veel tijd.

Hierdoor wordt ook voldaan aan lid 1 van artikel 51h Sv, waarin staat dat in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte op de hoogte moeten worden gesteld van de mogelijkheid om mediation toe te passen.

Uit de interviews blijkt dat partijen vaak een ander beeld hebben van mediation in het strafrecht. Voornamelijk de slachtoffers zijn bang, dat de toepassing van mediation automatisch leidt tot een vrijspraak of sepot.

In zijn algemeenheid kan ik concluderen, dat de informatie die aan het mediationbureau verstrekt kon worden, betreffende de afdoeningen van strafzaken waarin mediation is toegepast, zeer summier is.

De strafzaken die zijn afgedaan bij de politierechter hebben slechts een aantekening mondeling vonnis. Hierin staat niet in hoeverre de mediation is meegenomen in de beslissing van de rechter.

Daarnaast zijn er aan het begin van de pilot afspraken gemaakt over informatieverstrekking vanuit het OM aan het mediationbureau, maar blijkt, sinds mijn onderzoek, dat het mediationbureau, volgens het OM niet bevoegd is om per zaak de overweging van het Openbaar Ministerie in te zien.

Dit betekent dat het mediationbureau, die eigenlijk de contactpersoon is voor alle betrokken partijen, geen beeld heeft en dit ook maar summier kan verkrijgen, van de afdoeningen van de strafzaken waarin mediation is toegepast en dit lijkt mij, tijdens een pilot, toch wel zeer belangrijk.

Aan het mediationbureau kan ik adviseren dat zij verzoeken om meer openheid van verwijzers betreffende de afdoening van de strafzaken.

5. Aanbeveling

Ten slotte de aanbevelingen aan het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag. Deze aanbevelingen worden gedaan op grond van de conclusies die in het voorgaande hoofdstuk zijn getrokken. De aanbevelingen zijn natuurlijk alleen van toepassing indien mediation in strafzaken ook daadwerkelijk toegepast gaat worden, na verloop van de pilot.

Aanbeveling 1

Het doorverwijzen van strafzaken voor de toepassing van mediation in een vroeg stadium is, naar aanleiding van dit onderzoek, aan te raden. Aangezien mediation in strafzaken nog erg nieuw is, weten partijen vaak niet wat dit inhoudt. Om die reden is het aan te bevelen om het mediationbureau in een vroeg stadium haar informatiefunctie uit te laten oefenen.

Dit wil zeggen dat de bestaande brochure⁴³ niet pas toegestuurd dient te worden wanneer de strafzaak al is aangemeld, maar al aangeboden dient te worden bij het politiebureau, zodat partijen duidelijk kunnen lezen hoe mediation in strafzaken toegepast wordt. Daarnaast kunnen zij voor vragen, naar aanleiding van de brochure, contact zoeken met het mediationbureau.

Aanbeveling 2

Het is duidelijk dat mediation in strafzaken een hele nieuwe ontwikkeling is. Cliënten van het mediationbureau weten vaak niet precies wat het nu inhoudt. Voor verdachten en slachtoffers is het van belang dat zij hier tijdens het gehele mediationtraject goed over worden geïnformeerd, niet alleen door het mediationbureau, maar ook door bijvoorbeeld hun advocaten. Daarom wordt er aanbevolen om ook duidelijke informatie te verschaffen aan advocaten, zodat zij hun cliënten goed kunnen begeleiden in het mediationtraject.

⁴³ Bijlage 6: Informatiebrochure Mediation naast strafrecht

Aanbeveling 3

Op dit moment heeft het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag geen bevoegdheid om de overwegingen van het Openbaar Ministerie bij de afdoening van strafzaken waarin mediation is toegepast in te zien.

Dit is niet gunstig voor de informatiefunctie van de Rechtbank Den Haag en om die reden wordt er aanbevolen dat het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag afspraken maakt met het Openbaar Ministerie ten behoeve van deze informatieverstrekking.

Hierdoor bevordert de informatiefunctie jegens alle cliënten van het mediationbureau van de Rechtbank Den Haag. Denk bijvoorbeeld aan de strafmediators die er niet achter kunnen komen hoe de uitkomsten van hun mediation invloed hebben gehad op de afdoening van de strafzaak.

6. Literatuur- en bronnenlijst

6.1 Literatuur

Dierx & Van Hoek

J. Dierx & A. van Hoek, 'Mediation in strafzaken, de praktische toepassing van restorative justice en herstelrecht'

6.2 Bronnen

Wet- en regelgeving

- Initiatiefnota van het lid Recourt, Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 093, nr. 2
- Wetboek van Strafvordering
- Kaderbesluit 2001/220/JBZ 14 november 2012, PbEU 2012, L315157
- Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement
- Aanbeveling CM/Rec (1999) Raad van Europa
- Resolutie, 2000/14 van de Algemene Vergadering van Verenigde Naties
- Kamerstukken II 2004/2005, 30 143, nr. 3, p. 9

Elektronische bronnen

- 'Slachtoffer en de Rechtspraak', www.rechtspraak.nl
- 'Mediation naast rechtspraak', www.cvc.nl
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, 'Recht doen aan slachtoffers'
- Aanwijzing 'gebruik sepotgronden', www.om.nl

Documenten van het mediationbureau

- Excellijst strafzaken doorverwezen voor mediation
- Brochure mediation naast strafrecht

Interviews

- Interviews met de betrokken strafrechters van de Rechtbank Den Haag.
- Interviews met medewerkers van het Openbaar Ministerie.

Aantekeningen mondeling vonnis

- Afdoeningen van strafzaken na de toepassing van mediation doorverwezen door de Rechtbank Den Haag

Gegevens van het Openbaar Ministerie

Aantallen met betrekking tot de afdoening van strafzaken na toepassing van mediation.

Bijlage 1: Mediationovereenkomst

Mediation naast strafrecht Geheimhoudingsverklaring

Ondergetekende is als (hier de hoedanigheid invullen waarin de derde bij de mediation is betrokken, bijvoorbeeld als adviseur) bij de mediation tussen:

Partij1 :

en

Partij 2: (hier de gegevens van de partijen invullen, conform de mediationovereenkomst)

Onder zaaknummer van het Openbaar Ministerie/Rechtbank [nb. Zonder omschrijving van waar de mediation over gaat]

Door het ondertekenen van deze verklaring [en eventueel retourzending aan de mediator] verklaart ondergetekende dat hij/zij verplicht is tot geheimhouding van al hetgeen in zijn/of haar aanwezigheid wordt besproken in het kader van deze mediation. Deze geheimhoudingsplicht blijft in stand, ook als de mediation voortijdig wordt afgebroken en ook als de mediation wordt afgesloten met een vaststellingsovereenkomst.

Het mediationreglement 2010 van het NMI is van toepassing of het reglement van het SiB is van toepassing⁴⁴. Dit is raadpleegbaar via <link>.

Voor akkoord:

- Naam:
- Plaats:
- Datum:
- Handtekening:

Deze verklaring is overgenomen uit de SDU-uitgave Mediation in strafzaken door J. Dierx en A. Hoek

Bijlage 2: Vaststellingsovereenkomst

Mediation naast strafrecht

Vaststellingsovereenkomst

Partijen:

.....

de verdachte, hierna te noemen partij 1

.....

de benadeelde, hierna te noemend partij 2

Stellen het volgende vast:

- Bij het Openbaar Ministerie is een strafzaak aanhangig onder nummer[parketnummer] waarbij partij 1 is aangemerkt als verdachte en waarbij partij 2 betrokken is als *[c.q. de omschrijving van de toedracht van de verwijzing van het betreffende geval]*
- Partijen hebben vrijwillig gebruik gemaakt van het aanbod van het Openbaar Ministerie om deel te nemen aan mediation, zoals blijkt uit de mediation overeenkomst van [...datum].
- Partij(en) zijn *[doorindien van toepassing ook de naam van de adviseur of advocaat invullen]* voorgelicht over de mogelijke gevolgen van deelname aan de mediation op het verdere verloop van de strafzaak.
- Deze vaststellingsovereenkomst is het resultaat van deze mediation en wordt gevoegd in het strafdossier.
- Deze mediation is begeleid door *[naam mediator]*.
- Bij de mediation waren de navolgende partijen aanwezig:
 -
 -
 -

Allen hebben een geheimhoudingverklaring ondertekend.

Overwegende dat: *[motiveren waarom deze afspraken zijn gemaakt]*

.....
.....
.....

Partij 1 en 2 hebben de volgende afspraken gemaakt:

-

-

-

Datum en plaats:

Handtekening Partij 1

Handtekening Partij 2

Deze overeenkomst is overgenomen uit de SDU-uitgave Mediation in strafzaken door J. Dierx en A. Hoek

Bijlage 3: Eenzijdige verklaring

Mediation naast strafrecht

Eenzijdige verklaring

Partijen:

.....,

de verdachte, hierna te noemen partij 1

.....,

de benadeelde, hierna te noemend partij 2

hebben ieder apart een gesprek met de mediator gevoerd. In deze mediation heeft géén gezamenlijk gesprek plaatsgevonden tussen de verdachte en de benadeelde.

.....(naam) verklaart het volgende:

- Bij het Openbaar Ministerie is een strafzaak aanhangig onder nummer[parketnummer] waarbij partij 1 is aangemerkt als verdachte en waarbij partij 2 betrokken is als *[c.q. de omschrijving van de toedracht van de verwijzing van het betreffende geval]*
- Partijen hebben vrijwillig gebruik gemaakt van het aanbod van het Openbaar Ministerie om deel te nemen aan mediation, zoals blijkt uit de mediation overeenkomst van [...datum].
- Partij(en) zijn *[doorindien van toepassing ook de naam van de adviseur of advocaat invullen]* voorgelicht over de mogelijke gevolgen van deelname aan de mediation op het verdere verloop van de strafzaak.
- Deze mediation is begeleid door *[mediator]*.
- Hij/zij wenst het resultaat van de mediation in een verklaring vast te leggen.
- Hij/zij wenst de verklaring te voegen in het strafdossier.

De verklaring;

.....

.....

Datum en plaats:

Naam:

.....

Bijlage 4: Interviews strafrechters

Strafrechter 1

1. Hoeveel strafzaken heeft u uit zitting doorverwezen voor mediation?

Ik heb twee strafzaken doorverwezen.

2. Aan welke criteria moet een strafzaak voor u voldoen, om tijdens zitting door te verwijzen voor mediation?

Het allerbelangrijkste vind ik dat de verdachte en het slachtoffer het zelf willen. Als rechter probeer ik partijen wel een beetje te helpen om het belang in te zien van mediation. Voornamelijk wanneer zij na de strafzaak nog met elkaar te maken gaan hebben. Bijvoorbeeld: familierelaties, op school, in de buurt.

3. Wat was uw overweging bij de beslissing van deze strafzaken?

Wat mij betreft hangt het van de zaak af. Ik luister wel heel goed naar wat de Officier van Justitie ervan vindt. Als de Officier van Justitie vindt dat artikel 9a Sr moet worden toegepast, dan zal ik hem of haar daar wel in volgen.

4. Op welke wijze heeft u de mediation daarin meegenomen?

Ik heb mediation tijdens zitting aangeboden bij een strafzaak waarin partijen continu over en weer belaagd werden door elkaar. Ouders, broers, zussen, neven, nichten, burens, iedereen bemoeide zich ermee. De mediation heeft ervoor gezorgd dat partijen tot een overeenkomst zijn gekomen. Zij hebben afspraken gemaakt over de toekomst. In overleg met de Officier van Justitie is hier inderdaad artikel 9a Sr toegepast.

De andere zaak was een apart geval. Partijen waren er tijdens de mediation niet uitgekomen, maar het OM werd door de omstandigheden niet ontvankelijk verklaard.

5. Welke aspecten waren hierbij van belang?

Dat partijen toch de stap hebben genomen om mediation te proberen vind ik al een belangrijk aspect, maar het belangrijkste aspect is natuurlijk of partijen ook daadwerkelijk samen tot een overeenkomst zijn gekomen.

6. In welke situatie is het denkbaar dat u de mediation alsnog meeneemt in uw beslissing wanneer er geen overeenstemming is bereikt?

Ik denk dat een rechter in iedere zaak alle feiten en omstandigheden laat meewegen, dus het zou ook zo kunnen zijn dat de wetenschap dat er wel bereidheid was tot mediation, maar dat daaruit geen overeenkomst is gekomen, meeweegt, afhankelijk van datgene wat specifiek in die zaak aan de orde is. Het is wel moeilijk om daar algemene uitspraken over te doen! Het hangt dus helemaal van de zaak in kwestie af.

7. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Ik vind het een goede ontwikkeling en ben zeker voorstander, maar ik denk dat partijen soms niet helemaal begrijpen waar het voor is bedoeld. Het is bedoeld om het gesprek aan te gaan en niet om onder de straf uit te komen.

Strafrechter 2

1. Hoeveel strafzaken heeft u uit zitting doorverwezen voor mediation?

Ik heb één zaak doorverwezen

2. Aan welke criteria moet een strafzaak voor u voldoen, om tijdens zitting door te verwijzen voor mediation?

Wat ik erg belangrijk vond was dat de mediation iets zou opleveren voor partijen. Bijvoorbeeld omdat ze burens zijn of familieleden of zoiets dergelijks. Moeten ze daarna nog samen verder? Het gaat om de situatie en de setting.

3. Wat was uw overweging bij de beslissing van deze strafzaken?

Ik laat de uitkomst van de mediation zeker wel meewegen in de strafmaat. Afhankelijk van het resultaat uiteraard. Als partijen een modus hebben gevonden, dan zou het wat mij betreft zelf tot een schuldigverklaring zonder oplegging van straf kunnen leiden, artikel 9a Sr, maar in de zaak die ik destijds had doorverwezen was dit niet het geval.

4. Op welke wijze heeft u de mediation daarin meegenomen?

De mediation was zonder overeenstemming beëindigd, dus is de zaak gewoon afgedaan.

5. Welke aspecten waren hierbij van belang?

-

6. In welke situatie is het denkbaar dat u de mediation alsnog meeneemt in uw beslissing wanneer er geen overeenstemming is bereikt?

Dat kan ik mij eigenlijk niet voorstellen. Het hangt misschien ook van de zaak af.

7. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Ik ben zeker een voorstander van mediation in strafrecht. Maar dus wel bij de doorverwijzing in het voortraject, in combinatie met doorverwijzing tijdens zitting in bijzondere situaties.

Strafrechter 3

1. Hoeveel strafzaken heeft u uit zitting doorverwezen voor mediation?

Ik heb drie strafzaken doorverwezen.

2. Aan welke criteria moet een strafzaak voor u voldoen, om tijdens zitting door te verwijzen voor mediation?

De verdachte moet grotendeels erkennen wat er gebeurd is, de verdachte en slachtoffer moeten na de zaak nog met elkaar te maken hebben. Ofwel burens zijn ofwel bij elkaar in de wijk wonen en ik moet wel een soort van bereidheid proeven die ook echt gemeend is.

3. Wat was uw overweging bij de beslissing van deze strafzaken?

De uitkomst van de mediation uiteraard, maar ook wat de Officier van Justitie vindt, vind ik erg belangrijk. Ik moet even goed nadenken, want bij één zaak vond de Officier van Justitie het ook heel goed hoe het allemaal was verlopen en heeft daarop de straf ook aangepast en op de voorzet van de Officier van Justitie ben ik het dan eens. In die zaak lagen jongens al heel lang met elkaar in de clinch en dat was met het straffen van verdachte niet over geweest.

Maar ik heb ook een zaak gehad waar partijen er niet uit waren gekomen tijdens de mediation. Toen werd er door de OvJ een werkstraf gevorderd en dat heb ik toen ook toegewezen.

Ik kan mij niet voorstellen dat ik een geslaagde mediation niet meeneem in mijn oordeel. Je verwijst een strafzaak door met een bepaald doel en als het doel bereikt is, namelijk dat partijen er op de één of andere manier samen zijn uitgekomen, dan zal ik hier altijd rekening mee houden.

4. Op welke wijze heeft u de mediation daarin meegenomen?

In deze gevallen waren het heel positieve mediationverslagen. Bij één zaak hadden het slachtoffer en zijn moeder een goed gesprek gehad met de verdachte en zijn moeder. Verdachte had zijn excuses aangeboden en duidelijk zijn leven gebeterd. Partijen hadden goede afspraken gemaakt. Het gaf mij veel vertrouwen dat dit nooit meer zou gebeuren en dan vind ik het belangrijk om het zwaar mee te laten wegen. Wat je ook beslist, je wilt dat het niet meer gebeurd.

5. Welke aspecten waren hierbij van belang?

Het feit dat partijen er samen uit zijn gekomen. Je hebt je doel bereikt en eigenlijk meer dan dat, want je weet dat het beter zal gaan.

6. In welke situatie is het denkbaar dat u de mediation alsnog meeneemt in uw beslissing wanneer er geen overeenstemming is bereikt?

In het geval een verdachte oprecht spijt lijkt te hebben en alles in het werk wil stellen om de gevolgen van zijn strafbare feit zo veel mogelijk goed te maken en de andere partij wil niet, dan kan ik me voorstellen dat dat enigszins meeweegt. In ieder geval ten aanzien van het beeld dat ik van de instelling van verdachte krijg. Of het daadwerkelijk veel in de strafmaat zal uitmaken weet ik eerlijk gezegd niet.

7. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Goede ontwikkeling, maar ik merk dat ik het niet vaak voorstel omdat ofwel verdachte ontkent ofwel het iets eenmaligs is en het niet diepgeworteld is.

Daarnaast denk ik, uit ervaring, dat het verschil maakt als de slachtoffer op zitting aanwezig is. Bij één zaak, waar bij de mediation een vaststellingsovereenkomst is ontstaan tussen partijen, zat het slachtoffer ook in de zaal. Ik heb het slachtoffer, de verdachte en hun advocaten het belang van de mediation proberen te laten zien en daarna gelijk naar de gang laten gaan. Die waren na dat gesprek ook bereid om mee te werken, dan is het ook heel effectief dat we zoiets hebben als een mediationbureau die gelijk actie onderneemt. De zaak waarin mediation toen niet gelukt is, daar was het slachtoffer ook niet op zitting. Vaak zijn slachtoffers bang dat een geslaagde mediation automatisch leidt tot vrijspraak of iets dergelijks. Dat is natuurlijk niet het geval.

Bijlage 5: interviews medewerkers Openbaar Ministerie

OM-medewerker 1

1. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 70 (voorwaardelijk) wordt toegepast?

Er werd van tevoren al ingeschat dat dit het meest voorkomende sepot zou zijn. Dat is de doelstelling van mediation, namelijk dat partijen er samen uitkomen. Bv bij een burenruzie waarbij een klap is gevallen, waarbij verder niet de hele buurt is betrokken en het slachtoffer geen grote schade heeft gelopen, zie ik in waarbij het strafrecht verder van toepassing is wanneer partijen er bij mediation samen uit zijn gekomen. Wanneer partijen er samen uit zijn gekomen en er geen sprake is van recidive of grote schade, zie ik niet in waarbij het strafrecht verder van toepassing kan zijn.

Een voorbeeld van een voorwaardelijk sepotcode 70 is wanneer verdachte bijvoorbeeld een recidivist.

2. In welke situaties is het denkbaar dat er een voorwaardelijke geldboete wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Het idee van een waarschuwing. Een stok achter de deur. Meestal met een proeftijd van een jaar, dus dat betekent een jaar gedragen anders zouden we alsnog vervolgen. Het gaat erom dat je iemand een tijdje scherp houdt.

3. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 20 wordt toegepast?

Als iemand bijvoorbeeld in de psychiatrie thuishoort of bij jeugdzorg beter af is. Denk aan verwarde of zelfs psychiatrische personen die betrokken raken in het strafrecht. Of “zorgkindjes”. In deze zaak had een man die duidelijk in de war was in de supermarkt de caissière bedreigd. De mediation leidde tot niks, omdat er eigenlijk geen goed gesprek met de man te voeren viel, maar vervolging had geen meerwaarde. Toen is het gelukt om hem in een zorginstelling te plaatsen, dan heeft strafrechtelijk vervolgen gewoon geen toegepaste waarde meer. Tenzij het zo’n ernstig feit is dat er wel strafrechtelijk vervolgd moet worden. Er had een man kokende melk over een politieagent gegooid. Dan wordt de zaak wel afgedaan in het strafrecht, maar in beginsel proberen we zulke zaken zoveel mogelijk uit het strafrecht te houden. Zo’n strafzaak zouden we trouwens dan ook niet aanmelden voor mediation.’

4. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 55 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Deze overlapt, vind ik, met sepotcode 70. Maar in zo'n geval kan ik mij voorstellen dat de verhouding met het slachtoffer niet zo zeer geregeld is, maar dat aangever aangeeft na de mediation geen belang meer te hebben bij vervolging. Ik heb dit zelf nog nooit gehad.

5. In welke situatie is het denkbaar dat sepotcode 74 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Deze heb ik nooit toegepast.

6. In welke situaties is het denkbaar er een strafbeschikking wordt toegewezen?

In het geval dat men er tijdens mediation niet uitkomt, is het meest logische gevolg dat er alsnog vervolgd word.

7. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 5 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Dit is heel fout. De eerste toets moet zijn of het feit überhaupt wel strafbaar is, dus deze zaak had nooit bij mediation terecht mogen komen,

8. Is er een situatie denkbaar waarin u de strafzaak niet seponeert wanneer partijen tijdens de mediation er wel samen zijn uitgekomen?

Ja, als er sprake is van recidive. Het ligt natuurlijk aan de zaak. Bij zwaardere zaken is het zeker van belang dat partijen er samen uitkomen, maar verdachte hoort soms gewoon alsnog vervolgd te worden.

9. Mediation is natuurlijk een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er dus minder wordt gekeken naar het systeem. In hoeverre verhoudt dit zich tot het gelijkheidsbeginsel en in welke mate speelt dit voor u een rol?

Op het moment dat zaken volledig gelijk zijn, stel twee keer een burenruzie: dan krijgen beide zaken aanbod voor mediation en dan is het afwachten hoe de mediation afloopt. Buurman die schuld bekend en buurman die zich van geen kwaad bewust is, dan zijn de zaken niet meer hetzelfde en zal de afdoening ook anders zijn.

Wat ook een rol speelt is dat mediation nog niet heel bekend is en nog niet bij iedereen heel scherp op het netvlies staat, dus het kan inderdaad zijn dat sommige zaken gemist worden. Niet iedereen is bekend met mediation, maar het is altijd nog een optie dat partijen er zelf naar vragen.

10. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Ik ben absoluut een voorstander van deze ontwikkeling. Voornamelijk bij zaken waarbij partijen dagelijks met elkaar te maken hebben. Het kan echt verschil maken.

OM-medewerker 2

1. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 70 (voorwaardelijk) wordt toegepast?

Sepotcode 70 doe ik vrij regelmatig wanneer beide partijen een goed gevoel hebben overgehouden aan de mediation en er geen recidive is bij de verdachte. Ik heb een aantal keer gehad dat aangever expliciet zegt dat vervolg niet nodig is. In de regel gebruik ik sepotcode 70.

Is er wel sprake van hoge recidive, dan zal ik een voorwaardelijk sepotcode 70 toepassen met een proeftijd van één of twee jaar. Het ligt er een beetje aan.

2. In welke situaties is het denkbaar dat er een voorwaardelijke geldboete wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit gebruikt.

3. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 20 wordt toegepast?

Nooit gebruikt.

4. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 55 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit gebruikt.

5. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 74 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Ik heb sepotcode 74 toegepast bij een zaak dat ging over de onttrekking aan het ouderlijk gezag. Er was in het civielrecht ene omgangsregeling tot stand gekomen, maar één van de ouders hield zich hier niet aan. De andere partij had aangifte gedaan. Dat zijn toch zaken die je liever niet in het strafrecht wil trekken, dus wanneer partijen er dan bij mediation samen uitkomen is een sepot toch gepaster.

6. In welke situaties is het denkbaar er een strafbeschikking wordt toegewezen?

In eerste instantie natuurlijk wanneer de mediation mislukt is, maar daarnaast ook wanneer er sprake is van hoge recidive of een hoge schade.

7. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 5 wordt toegepast, bij een geslaagde

mediation?

Apart geval. Ik denk dat hier iets bijzonders mee is gebeurd, want in beginsel kan dit niet. Er moet van tevoren gecheckt worden of het feit wel strafbaar is. Anders mag het niet aangemeld worden voor mediation.

8. Is er een situatie denkbaar waarin u de strafzaak niet seponneert wanneer partijen tijdens de mediation er wel samen zijn uitgekomen?

Het strafrecht dient meerdere doelen. Een belangrijk doel is dat het leed van het slachtoffer op de een of andere manier wordt vergoed door of een schadevergoeding of door simpelweg zijn of haar verhaal kwijt te kunnen of een excuses te aanvaarden. Maar soms dient het strafrecht ook een maatschappelijk doel. Denk bijvoorbeeld aan een winkeldief, het is heel fijn als de verdachte en de benadeelde tot een oplossing komen bij de mediation, maar wanneer de verdachte een recidivist is, moet hij of zij hier, in het belang van de maatschappij, toch een passende straf voor krijgen. Hoe ernstiger het feit, hoe groter de kans dat er naast mediation toch nog strafrechtelijk vervolgd gaat worden.'

9. Mediation is natuurlijk een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er dus minder wordt gekeken naar het systeem. In hoeverre verhoudt dit zich tot het gelijkheidsbeginsel en in welke mate speelt dit voor u een rol?

Moeilijke vraag. Het blijft natuurlijk mensenwerk, dus de één zal wel de mogelijkheid van mediation zien en de ander wellicht niet. Ik denk dat daar in de loop van de tijd wel wat meer verandering in komt. Mediation is nu natuurlijk relatief nieuw.

10. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Ja, ik vind het een goede ontwikkeling.

OM-medewerker 3

1. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 70 (voorwaardelijk) wordt toegepast?

Als partijen er uit zijn gekomen met betrekking tot bijvoorbeeld het vergoeden van de schade van het slachtoffer. Je ziet veel zaken waarin veel mensen afspraken moeten maken over hoe ze met elkaar om moeten gaan. Denk aan burens, ex-partners, familieleden die met elkaar in conflict zitten en dan bij de mediation eruit komen. Daar worden afspraken gemaakt die variëren van “ik zal niet meer tegen je schreeuwen” tot het verven van het tuinhekje. Het overschaduwde met sepotcode 55, maar dit is de meest voorkomende.

Voorwaardelijk gebeurt voornamelijk als stok achter de deur bij heftige zaken, maar dan wel met algemene voorwaarden. Zoals een proeftijd van één of hooguit twee jaar, maar als een zaak zich er toe leent, dan is het voor de hand liggend dat je onvoorwaardelijk seponereert.

2. In welke situaties is het denkbaar dat er een voorwaardelijke geldboete wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

-

3. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 20 wordt toegepast?

Dit gaat over mensen die thuishoren in de zorg, waarbij vervolgen lang niet zo effectief is als het plaatsen in een goede zorginstelling. Denk aan een psychiatrische kliniek of jeugdzorg.

4. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 55 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Het overlapt met sepotcode 74, maar hierin ligt de nadruk op de wijziging van de situatie. De situatie kan nu gewijzigd zijn dus seponeren we, maar als verdachte terug veranderd in de oude situatie, dan kan er alsnog vervolgd worden.

5. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 74 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Dit zijn voornamelijk zaken die in het civielrecht thuishoren, maar door de omstandigheden terecht komen in het strafrecht.

6. In welke situaties is het denkbaar er een strafbeschikking wordt toegewezen?

Het is eigenlijk altijd mogelijk dat er een strafbeschikking wordt toegepast, ook wanneer partijen er samen uit zijn gekomen. Dat is natuurlijk erg belangrijk en in het belang van het slachtoffer, maar afhankelijk van het feit en de omstandigheden moet soms toch ook strafrechtelijk worden ingegrepen.

7. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 5 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Dit kan dus eigenlijk niet. Het ging hier om een ruzie tussen ex-partners en er was over en weer aangifte gedaan. Bij deze zaak betrof de aangifte jegens de man wel een strafbaar feit. Wat de vrouw had gedaan was wel zeer onfatsoenlijk en lakend, maar op het randje van niet strafbaar.

8. Is er een situatie denkbaar waarin u de strafzaak niet seponeert wanneer partijen tijdens de mediation er wel samen zijn uitgekomen?

-

9. Mediation is natuurlijk een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er dus minder wordt gekeken naar het systeem. In hoeverre verhoudt dit zich tot het gelijkheidsbeginsel en in welke mate speelt dit voor u een rol?

De wijze waarop wij nu werken botst met een aantal beginselen van het strafprocesrecht. Het wringt een beetje. Mensen die een beroep doen op het gelijkheidsbeginsel krijgen zelden hun gelijk omdat er niet zoiets bestaat als twee precies gelijke zaken. Heel zelden kan je zeggen dat het een gelijk geval is. Maar nogmaals het wringt wel, omdat je misschien niet helemaal naar de kern kan zeggen dat het gelijke zaken zijn, maar in bepaalde elementen het niet fair is dat de ene burenruzie wel voor mediation voor aangemeld en de andere niet. Het zou wel meer helpen als er regels komen over bepaalde type zaken waar mediation sowieso aangeboden moet worden.

Maar denk bijvoorbeeld ook aan het verbod op willekeur. Het hangt namelijk af van degene die jouw zaak bekijkt of er wel of geen mediation wordt aangeboden en zelfde geld aan wie de zaak afdoet.

Daarnaast het onschuldprincipe. Het moet gaan om bewijsbare feiten. Er moet een bepaalde bekentenis en erkenning zijn. Hoewel ik dat wel een tricky onderscheid vind. De verdachte kan aangeven dat hij of zij wel ter plaatse was, maar zeggen dat hij alleen geduwd heeft, terwijl het slachtoffer zegt dat hij of zij geslagen is. Het is een soort grijs gebied. Bij mediation kan er bekend worden, maar op zitting ontkent verdachte. Tot slot het proportionaliteitsbeginsel, want in het strafrecht wordt er vanuit gegaan dat de straf passend is met wat er is gebeurd. Straf moet aansluiten met delict en de omstandigheden. Bij mediation mag men alles afspreken wat ze willen, maar wat als dat, eigenlijk, niet proportioneel is? Ik denk dat de OvJ en de Rechtbank altijd, achteraf, nog zouden moeten toetsen op de proportionaliteit.

10. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Absoluut. Ik vind het een hele interessante ontwikkeling, alleen ik denk dat er zeker nog verbeterpunten zijn.

OM-medewerker 4

1. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 70 (voorwaardelijk) wordt toegepast?

Afhankelijk van de ernst van het feit pas ik sepotcode 70 toe wanneer partijen er samen uit zijn gekomen. En dat is in mijn geval alleen onvoorwaardelijk geweest, omdat ik anders het nut van sepot niet helemaal inzie. Ik kan het me voorstellen als je de verdachte toch nog even op scherp wil houden, dat je het dan onvoorwaardelijk seponeert.

2. In welke situaties is het denkbaar dat er een voorwaardelijke geldboete wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Ik heb dat zelf nooit toegepast, maar je moet je goed bedenken dat het ook allemaal aan de omstandigheden van de zaak ligt. In sommige zaken is een geldboete meer op z'n plaats. Waarom er dan voor een voorwaardelijke geldboete wordt gekozen heeft dan alles met de omstandigheden te maken. Dat kan ik je niet in z'n algemeenheid vertellen.

3. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 20 wordt toegepast?

Dit zijn denk ik wel uitzonderlijke gevallen, want ik zou zo'n soort zaak niet naar mediation sturen, maar dit zijn zaken waar bijvoorbeeld de verdachte duidelijk niet helemaal helder is. Maar goed, dan zou ik denken: wat heeft mediation dan voor zin. Ik heb wel een keer een zaak gehad waarin de minderjarige verdachte al meerdere malen met justitie in aanmerking was gekomen. Dan heeft mediation zeker wel een functie. Het kan ook helpen aan een soort van verantwoordelijkheidsgevoel wanneer een verdachte ziet en hoort wat hij het slachtoffer heeft aangedaan. Maar goed, dat wil natuurlijk niet zeggen dat daarmee de kous af is en als je dan kan zorgen dat bijvoorbeeld zo'n minderjarige jongen wordt begeleid door jeugdzorg of een andere zorginstelling dan is een sepotcode 20 op z'n plaats.

4. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 55 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Ik heb dit zelf nooit toegepast, omdat ik vind dat die overschaduwet met sepotcode 70. Wanneer de verhouding tot de benadeelde geregeld is tijdens de mediation, dan kan je ook spreken van gewijzigde omstandigheden.

5. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 74 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit toegepast.

6. In welke situaties is het denkbaar er een strafbeschikking wordt toegewezen?

Afhankelijk van het feit en de verdachte.

7. In welke situaties is het denkbaar dat sepotcode 5 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Dit lijkt mij niet mogelijk, omdat de eerste voorwaarde voor de toepassing van mediation in een strafzaak is, dat het feit strafbaar moet zijn.

8. Is er een situatie denkbaar waarin u de strafzaak niet seponert wanneer partijen tijdens de mediation er wel samen zijn uitgekomen?

Ook weer afhankelijk van het feit en de verdachte. Ik ben zelf ook mediator en ik vind mediation in strafrecht een hele nuttige ontwikkeling. Maar mediation is niet alleen bedoeld om daarna de strafzaak te seponeren. Het is bedoeld om mensen met elkaar in gesprek te laten gaan. Dat is een deel van de oplossing. Een ander deel van de oplossing kán zijn om alsnog te vervolgen, omdat het feit nou eenmaal strafbaar is.

9. Mediation is natuurlijk een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er dus minder wordt gekeken naar het systeem. In hoeverre verhoudt dit zich tot het gelijkheidsbeginsel en in welke mate speelt dit voor u een rol?

Moeilijk te zeggen. Ik denk zaken, zoals burenruzies zich uitstekend lenen voor mediation. Maar als de een de ander heeft doodgestoken in een burenruzie, dan is het natuurlijk wel een ander verhaal dan dat er gedreigd is of iets dergelijks. En naar mijn mening zijn zaken, vooral strafzaken, nooit hetzelfde. Er spelen zoveel verschillende dingen mee. Een burenruzie is niet simpelweg een ruzie tussen twee burens. Er kunnen nog veel meer dingen meespelen.

10. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Jazeker. Ik ben zelf ook mediator en ik vind mediation in strafrecht een hele nuttige ontwikkeling. Maar mediation is niet alléén bedoeld om daarna de zaak te seponeren of om verdachte daarna vrij te spreken. Het is bedoeld om mensen met te laten praten. Dat

is een deel van de oplossing. Een ander deel van de oplossing kán zijn om alsnog te vervolgen, omdat het feit nu eenmaal strafbaar is.

OM-medewerker 5

1. In welke situaties./onder welke omstandigheden is het denkbaar dat sepotcode 70 (voorwaardelijk) wordt toegepast?

Ik heb eigenlijk alleen maar sepotcode 70 toegepast.

2. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar dat er een voorwaardelijke geldboete wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit toegepast.

3. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar dat sepotcode 20 wordt toegepast?

Nooit toegepast.

4. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar dat sepotcode 55 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit toegepast.

5. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar dat sepotcode 74 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit toegepast.

6. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar er een strafbeschikking wordt toegewezen?

Nooit toegepast.

7. In welke situaties/onder welke omstandigheden is het denkbaar dat sepotcode 5 wordt toegepast, bij een geslaagde mediation?

Nooit toegepast.

8. Is er een situatie denkbaar waarin u de strafzaak niet seponereert wanneer partijen tijdens de mediation er wel samen zijn uitgekomen?

Afhankelijk van de aard van het feit. Als je iemand het ziekenhuis in slaat dan is het leuk dat je er samen uitkomt maar dan zal ik niet snel seponeren. Kijk als het om een

burenruzie gaat en ze zijn er uitgekomen dan heeft strafrechtelijk ingrijpen niet zo'n hele hoge prioriteit. Sepot gaat om zaken waar je je bij af moet vragen waarom kunnen jullie daar niet samen uitkomen

9. Mediation is natuurlijk een voorbeeld van het herstelrecht, waarbij er dus minder wordt gekeken naar het systeem. In hoeverre verhoudt dit zich tot het gelijkheidsbeginsel en in welke mate speelt dit voor u een rol?

Dat is best lastig in het strafrecht. Geen enkele zaak is precies hetzelfde, er zijn zoveel nuances. Het is niet zoals bij een parkeerverbod waar tien auto's verkeerd geparkeerd staan en maar vijf een bon krijgen, bewijze van spenen. De ene draai om de oren, is de andere niet.

10. Bent u een voorstander van de toepassing van mediation in strafzaken?

Ik vind het op zichzelf een goede ontwikkeling, maar niet alle zaken lenen zich ervoor. Ik moet bij een zaak denken: 'goh, kunnen jullie daar nou echt niet samen uitkomen? Moet daar nou echt strafrechtelijk bij worden ingegrepen?' wil ik het aanmelden voor mediation en na afloop seponeren.

Bijlage 6: Informatiebrochure Mediation naast strafrecht

1. Wat is mediation naast strafrecht?

Mediation is een mogelijkheid om afspraken te maken tussen de verdachte en het slachtoffer. Belangrijke voorwaarden voor mediation zijn een bekennende houding van de verdachte ten aanzien van het strafbare feit, dat het delict impact heeft gehad op het slachtoffer en deelname aan de mediation door verdachte en slachtoffer op basis van vrijwilligheid. Daarnaast kan het bestaan van een relatie tussen verdachte en slachtoffer, of het feit dat er sprake is van een geweldsdelict waarbij de verdachte spijt betuigt, als criterium gelden. Voor het slachtoffer kan deelname aan mediation betekenen: erkenning van wat hem of haar is overkomen, de mogelijkheid om vragen te stellen aan de verdachte en inspraak in de wijze van schadeafwikkeling.

Voor de verdachte betekent mediation dat hij of zij verantwoordelijkheid wil nemen voor zijn of haar gedrag en de gevolgen daarvan. De verdachte krijgt de mogelijkheid om spijt te betuigen en bij te dragen aan het herstel van de gevolgen van zijn handelen. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt over hoe toekomstige strafbare gedragingen kunnen worden voorkomen.

Mediation naast strafrecht vraagt om een actieve houding van zowel verdachte als slachtoffer. Het gaat bij mediation niet zozeer om wat er nu precies wel of niet heeft plaatsgevonden. Waarheidsvinding is de taak van de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en de strafrechter. Mediation draagt bij aan herstel van de situatie en het oplossen van een conflict tussen mensen.

Indien mediation leidt tot een vaststellingsovereenkomst houdt het Openbaar Ministerie rekening met deze overeenkomst bij zijn vervolgingsbeslissing. De rechter is op grond van de wet verplicht om rekening te houden met de uitkomst van mediation.

2. Hoe verloopt een mediationtraject binnen een strafprocedure?

Het onderzoek naar de mogelijkheid van mediation kan op verschillende wijzen starten.

- De politie kan namens het OM aan de verdachte vragen of hij deel wil nemen aan mediation. Indien de verdachte instemt met mediation wordt onderzocht of het slachtoffer wil meewerken aan mediation. Voor zowel verdachte als slachtoffer geldt dat er sprake moet zijn van volledige vrijwilligheid om mee te werken;
- De rechter kan de opdracht geven een onderzoek naar de mogelijkheid van mediation te verrichten;
- Zowel verdachte als slachtoffer of diens advocaat kan de officier van justitie verzoeken een onderzoek naar de mogelijkheid van mediation te verrichten.

Pas wanneer de verdachte instemt met mediation wordt het slachtoffer benaderd met de vraag of hij of zij bereid is tot deelname aan mediation. Voor het slachtoffer is dit vaak een lastige afweging. Wanneer verdachte en slachtoffer willen meewerken aan mediation stelt het OM de zaak in handen van het Mediationbureau van de rechtbank.

De mediation wordt begeleid door een onafhankelijke mediator die is gespecialiseerd om te bemiddelen in strafzaken.

Bij de start van de mediation vindt geen ontmoeting plaats tussen verdachte en slachtoffer.

De mediator heeft eerst een afzonderlijk gesprek met de verdachte. Onderwerpen die in dit gesprek aan de orde komen zijn onder meer:

- Feiten en gevoelens die bij de verdachte speelden ten tijde van het delict; - Hoe kijkt verdachte nu naar deze feiten en welke gevoelens heeft verdachte daar nu bij;
- Consequenties van het gepleegde delict voor de verdachte;
- Behoeften en wensen van de verdachte: wat hij zou willen doen voor het slachtoffer, diens familie en/of maatschappij?

- Wat kan de verdachte doen om deze behoefte en wensen concreet te maken?

Vervolgens heeft de mediator een afzonderlijk gesprek met het slachtoffer.

Onderwerpen die in dit gesprek centraal staan zijn:

- Consequenties van het gepleegde delict voor het slachtoffer;
- Definiëren van wensen en belangen van het slachtoffer (bijvoorbeeld het herstel van de materiele en/of immateriële schade, excuses en andere compenserende maatregelen); -
Wat heeft het slachtoffer al bereikt?
- Wat kan de bijdrage van de verdachte zijn om de gewenste doelstelling te bereiken?
- Vindt het slachtoffer het wenselijk om een gesprek te hebben met de verdachte?

De gesprekken tussen verdachte en mediator en slachtoffer en mediator zijn vertrouwelijk en duren ongeveer drie kwartier. De mediator heeft geen oordeel over de persoon van de verdachte of het slachtoffer. De vragen zijn er uitsluitend op gericht inzicht te krijgen in wat nodig is om de zaak bevredigend af te ronden. Deelnemers worden voorafgaand aan het eerste gesprek gevraagd om een mediationovereenkomst te tekenen. Hiermee stemmen zij onder meer in met geheimhouding en vrijwillige deelname aan de mediation.

Vaak zal bij mediation zowel materiële als immateriële schade aan bod komen.

Na de afzonderlijke gesprekken is er een tweetal mogelijkheden:

- Er volgt een gesprek waar verdachte, slachtoffer en mediator aan tafel zitten. Dit gesprek vindt alleen plaats als zowel slachtoffer als verdachte hiermee instemmen. Ook dit gesprek is vertrouwelijk. In dit gesprek kunnen afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld het herstel van schade, excuses en andere compenserende maatregelen. De mediator legt deze afspraken vast in een vaststellingsovereenkomst. Na ondertekening zijn de afspraken tussen partijen bindend. De vaststellingsovereenkomst wordt toegevoegd aan het strafdossier.

- Er volgt geen vervolg gesprek tussen verdachte en slachtoffer. In dit geval maakt de mediator een kort verslag van de gesprekken die hij of zij heeft gehad met de verdachte en het slachtoffer. Hierin kunnen intenties en (eenzijdige) afspraken / toezeggingen worden gemeld. Slechts met toestemming van verdachte en slachtoffer zal dit verslag worden toegevoegd aan het strafdossier.

Om de effecten van de mediation naast strafrecht te onderzoeken zal het Mediationbureau aan de deelnemers vragen of zij hieraan wensen deel te nemen. Hiervoor ontvangen de deelnemers na invulling van drie vragenlijsten ieder een cadeaubon van 10 Euro.

3. Het vervolg van het strafproces

Het Mediationbureau informeert het OM en de rechter over de uitkomst van de mediation.

Deelnemers aan de mediation dienen zich te realiseren dat een geslaagde mediation niet zonder meer leidt tot een (voorwaardelijke) sepotbeslissing in de strafzaak. De uitkomst van de mediation wordt wel meegewogen in de vervolgingsbeslissing van het OM. Indien de zaak na afloop van een geslaagde mediation alsnog op een zitting komt, is de rechter wettelijk verplicht rekening te houden met de vaststellingsovereenkomst die in het kader van de mediation is opgemaakt.

Rechten die het slachtoffer heeft in het strafproces ondervinden geen invloed van de mediation.

Voor vragen over ‘Mediation naast strafrecht’ kunt u terecht bij het Mediationbureau van de rechtbank: mw. L.L.M. Schraven of dhr. R.P. van Heck, mediationfunctionarissen, telefoonnummer 070-381 1468 (voicemail ook buiten kantooruren) of via e-mail mediationbureau.rb.denhaag@rechtspraak.nl